

jaarverslag 2020

onderzoeksplannen 2021

Rekenkamers Rotterdam, Barendrecht, Lansingerland,
Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en
Albrandswaard

Rekenkamer
ROTTERDAM

Rekenkamer
BARENDRECHT

Rekenkamer
LANSINGERLAND

Rekenkamer
CAPELLE AAN DEN IJSSEL

Rekenkamer
KRIMPEN AAN DEN IJSSEL

Rekenkamer
ALBRANDSWAARD

jaarverslag 2020

onderzoeksplannen 2021

Rekenkamers Rotterdam, Barendrecht, Lansingerland,
Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en
Albrandswaard

Rekenkamer
ROTTERDAM

Rekenkamer
BARENDRECHT

Rekenkamer
LANSINGERLAND

Rekenkamer
CAPELLE AAN DEN IJSSEL

Rekenkamer
KRIMPEN AAN DEN IJSSEL

Rekenkamer
ALBRANDSWAARD

voorwoord

Nu mijn tweede bestuurstermijn bijna is verstreken, is dit voorwoord ook het laatste voorwoord dat ik als directeur van de Rekenkamer Rotterdam c.a. mag schrijven. Uiteraard is dit niet het moment om uitgebreid terug te kijken op de afgelopen twaalf jaar. Dat zal op een ander moment plaatsvinden. Wel is dit laatste verslagjaar om een andere reden heel bijzonder.

De coronamaatregelen die sinds maart 2020 gelden, hebben ook voor de (medewerkers van de) rekenkamer een meer dan behoorlijke impact gehad. Het thuiswerken heeft zoals is gebleken niet alleen maar voordelen.

Toch heeft de crisis gelukkig weinig invloed gehad op de productie van de onderzoeken. Er zijn het afgelopen jaar maar liefst dertien onderzoeken gepubliceerd, waaronder zes betrekking hebben op Rotterdam. Daarnaast lopen er nog acht onderzoeken die alle gestart zijn in 2020. Al met al zeker onder de huidige omstandigheden een zeer behoorlijke prestatie. Maar vooral ook een prestatie die de veerkracht en het doorzettingsvermogen van de medewerkers van het bureau hebben laten zien. Als directeur ben ik daar nog wel het meest van onder de indruk.

Het mooie ambt van directeur van de Rekenkamer Rotterdam kan ook alleen maar bestaan bij de gratie van de medewerkers die niet alleen hun belangrijke werk uitvoeren, maar daar ook heilig in geloven. En in dat opzicht heb ik de afgelopen jaren meer mogen ontvangen dan ik ooit voor mogelijk heb gehouden.

Het was mij een buitengewone eer om deze functie zo lang te mogen bekleden, maar het grootste voorrecht was toch om al die jaren de belangen van alle Rotterdammers te mogen dienen. Het gaat u allen goed.

Paul Hofstra
directeur

inhoud

1	voorwoord
	1 onderzoeken Rekenkamer Rotterdam
7	1-1 inleiding
7	1-2 gepubliceerd onderzoek in 2020
	1-2-1 een opdracht voor de stad
	1-2-2 waarde van publiek
	1-2-3 tussentijdse beoordeling collegetargets
	1-2-4 aandeel zonder belang
	1-2-5 burgers op de bres
	1-2-6 gefundeerd bouwen
13	1-3 gepubliceerd onderzoek begin 2021
	1-3-1 geheimhouding G4
14	1-4 lopend onderzoek 2020
	1-4-1 Feyenoord City
	1-4-2 woonvisie
	1-4-3 algoritmes
	1-4-4 welzijn jongeren
	1-4-5 aanpak ondermijnende criminaliteit
	1-4-6 ouderenbeleid
	2 Rekenkamer Barendrecht
19	2-1 inleiding
19	2-2 gepubliceerd onderzoek 2020
	2-2-1 grond voor twijfel
20	2-3 lopend onderzoek 2020
	2-3-1 woonvisie
	3 Rekenkamer Lansingerland
23	3-1 inleiding
23	3-2 gepubliceerd onderzoek 2020
	3-2-1 kwetsbaar en uit beeld
	3-2-2 belofte maakt schuld
24	3-3 lopende onderzoeken 2020
	3-3-1 woonvisie
	4 Rekenkamer Capelle aan den IJssel
27	4-1 inleiding
27	4-2 gepubliceerd onderzoek 2020
	4-2-1 openbaar goed
	4-2-2 grip op inkoop
29	4-3 lopende onderzoeken 2020
	4-3-1 Nieuw Rivium

	5 Rekenkamer Krimpen aan den IJssel
33	5-1 inleiding
33	5-2 gepubliceerd onderzoek 2020
	5-2-1 ongefundeerd aan de slag
	5-2-2 een dure scheiding
	6 Rekenkamer Albrandswaard
37	6-1 inleiding
	7 organisatie
41	7-1 personeel en organisatie
43	7-2 producten
44	7-3 nevenfuncties en declaraties
44	7-4 thought leadership
45	7-5 klankbordgroep
45	7-6 privacy en informatiebeveiliging
45	7-7 Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius
46	7-8 interne projecten
48	7-9 corona
48	7-10 voortgang beleidsplan 2017-2021
	8 jaarrekening Rekenkamer Rotterdam
51	8-1 resultatenrekening
52	8-2 toelichting op de resultatenrekening
55	8-3 balans
55	8-4 toelichting op de balans
56	8-5 verrekening 2020
	8-5-1 Rekenkamer Barendrecht
	8-5-2 Rekenkamer Lansingerland
	8-5-3 Rekenkamer Capelle aan den IJssel
	8-5-4 Rekenkamer Krimpen aan den IJssel
	8-5-5 Rekenkamer Albrandswaard
	9 onderzoeksplannen 2021
63	9-1 inleiding
63	9-2 Rekenkamer Rotterdam – nieuwe onderzoeken 2021
64	9-3 Rekenkamer Barendrecht – nieuwe onderzoeken 2021
64	9-4 Rekenkamer Lansingerland – nieuwe onderzoeken 2021
65	9-5 Rekenkamer Capelle aan den IJssel – nieuwe onderzoeken 2021
65	9-6 Rekenkamer Krimpen aan den IJssel – nieuwe onderzoeken 2021
66	9-7 Rekenkamer Albrandswaard – nieuwe onderzoeken 2021
	bijlagen
69	bijlage 1 rapporten en brieven 2020
70	bijlage 2 financiële reserve Rotterdam

Rotterdam

1 onderzoeken Rekenkamer Rotterdam

1-1 inleiding

De Rekenkamer Rotterdam heeft in 2020 vier rapporten en twee brieven gepubliceerd. Daarnaast is begin 2021 een brief gepubliceerd over een onderzoek waarvan de uitvoering grotendeels in 2020 plaatsvond. In 2020 waren zes onderzoeken in uitvoering die later in 2021 verschijnen. In de volgende paragrafen zijn de onderzoeken toegelicht.

1-2 gepubliceerd onderzoek in 2020

1-2-1 een opdracht voor de stad

De gemeente verstrekt via aanbestedingen voor ongeveer €800 mln. per jaar aan opdrachten aan bedrijven. Met 'social return' verplicht de gemeente opdrachtnemers om stageplekken of werkplekken te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De rekenkamer heeft onderzocht hoe de gemeente social return toepast in inkoopcontracten en wat hiervan de resultaten zijn. Het onderzoeksrapport 'Een opdracht voor de stad' is gepubliceerd op 12 februari 2020.

Uit het onderzoek blijkt dat de gemeente Rotterdam kansen laat liggen om werkzoekenden uit Rotterdam (-Zuid) aan werk of een stage te helpen. De social returnverplichting van opdrachtnemers levert namelijk maar in de helft van de gevallen werk op voor inwoners van de gemeente Rotterdam. De andere helft van de vacatures wordt ingevuld door werkzoekenden die niet in Rotterdam wonen. Slechts één op de tien vacatures wordt vervuld door een kandidaat uit Rotterdam-Zuid, terwijl daar juist veel werkzoekenden wonen. Verder stelt de rekenkamer vast dat het de gemeente bij lange na niet lukt om haar ambitie waar te maken om in nagenoeg al haar aanbestedingen social return te eisen. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat de gemeente in minder dan de helft van de inkoopcontracten een social returneis opneemt. Hoewel de gemeente haar eigen ambities niet waarmaakt, creëert zij via social return toch een aanzienlijke hoeveelheid arbeids- en stageplekken, te weten ruim 2.500 plekken in 2018. Dit zijn er aanzienlijk meer dan de gemeenten Amsterdam, Utrecht en Den Haag.

Om te bevorderen dat meer social returnkandidaten uit Rotterdam worden geplaatst, beveelt de rekenkamer onder meer aan dat de gemeente zich meer inzet om bijstandsccliënten klaar te stomen voor de banen die voortkomen uit social return. Het college van B en W heeft in zijn reactie op het rapport aangegeven niet alle conclusies van de rekenkamer te delen, maar wel alle aanbevelingen over te nemen. Op 4 maart 2020 is het rapport besproken in de raadscommissie Werk, Inkomen, Integratie, Schuldenaanpak en Armoedebestrijding. Op 12 maart 2020 is het rapport behandeld in de gemeenteraad. De raad heeft daarbij,

met algemene stemmen, alle aanbevelingen van de rekenkamer overgenomen. Verder heeft de raad een motie aangenomen, waarin het college wordt verzocht om de spreiding van werkzoekenden die dankzij social return een steun in de rug krijgen te monitoren en hierover te rapporteren bij de evaluatie van het nieuwe social returnbeleid in 2021.

1-2-2 waarde van publiek

Op 11 juni 2020 publiceerde de rekenkamer het rapport 'Waarde van publiek'. De rekenkamer keek in dit onderzoek naar de mate waarin de gemeente er in slaagt het publieksbereik van cultuurstellingen te verbreden en vergroten via het beleid uit het cultuurplan. De gemeente ondersteunt cultuurstellingen in de stad via het zogenoemde cultuurplan. Deze instellingen ontvangen voor een periode van vier jaar een subsidie van in totaal €80 mln. per jaar. In het afgelopen cultuurplan was het bereiken van meer en een ander publiek één van de doelstellingen.

De rekenkamer concludeert in het onderzoek dat het publiek dat gesubsidieerde cultuurstellingen bezoekt, nog altijd geen goede afspiegeling is van de Rotterdamse bevolking, ondanks gemeentelijk beleid om dat te verbeteren. Bij de grootste en meest ondervertegenwoordigde publieksgroepen is nog geen vooruitgang te zien. Dit komt onder andere doordat de gemeente instellingen niet stimuleert in te zetten op de moeilijk bereikbare groepen. Ook constateert de rekenkamer dat relatief veel cultuurstellingen nog weinig hebben ondernomen om een ander publiek te bereiken. Twee jaar na de start van het cultuurplan had 35% van de instellingen nog geen concrete ambitie geformuleerd voor het vergroten of verbreden van het publieksbereik. Ook hadden relatief veel instellingen nog geen concrete acties ondernomen om meer of een ander publiek te bereiken. De benodigde aanpassing in programmering, marketing of het aangaan van samenwerkingen zijn bij deze instellingen nog niet opgepakt. Maar als dat wel gebeurt, wordt niet per se meer of een breder publiek bereikt. De inspanningen van veel instellingen zijn daarvoor nog te ad hoc en op een te kleine schaal.

Er zijn wel instellingen die ondervertegenwoordigde doelgroepen weten te bereiken, waaronder instellingen die in de afgelopen periode voor het eerst subsidie via het cultuurplan ontvingen. Dit zijn echter veelal kleine instellingen. De rekenkamer heeft daarom aanbevolen meer middelen toe te kennen aan instellingen die er al goed in slagen ondervertegenwoordigde groepen te bereiken en ook nieuwe aanvragers te honoreren die deze potentie hebben. Specifiek heeft de rekenkamer aandacht gevraagd voor extra inspanningen voor een ondervertegenwoordigde publieksgroep ('wijkgerichte vrijetijdsgenietters').

Het onderzoek is besproken in de commissie ZOCS op 4 november 2020. De raad heeft alle conclusies en aanbevelingen overgenomen.

1-2-3 tussentijdse beoordeling college targets

Op 17 juni 2020 heeft de rekenkamer een onderzoeksbrief gepubliceerd over de mijlpalen voor 2019 van de college targets. Ook is van een aantal targets met nieuwe meet- of registratiesystemen de controlebaarheid en juistheid beoordeeld.

Van de vijftien targets was er voor twee targets geen mijlpaal voor 2019. Voor vier targets geldt dat de gegevens niet bruikbaar waren, onder meer omdat de betrouwbaarheid van de gegevens niet was vast te stellen of omdat de registratie van het targets niet gereed was. Van de overige bruikbare en controleerbare targets zijn van vijf targets de mijlpalen gehaald. Voor drie targets geldt dat de mijlpaal bijna gehaald is (>80%). De mijlpaal voor het target statushouders in de bijstand is niet gehaald.

In de onderzoeksbrief doet de rekenkamer de aanbeveling aan het college om met de raad in debat te gaan over de mate waarin de resultaten te danken zijn aan de inspanningen van het college. Een andere aanbeveling is dat het college bij de komende jaarstukken bij alle targets een inhoudelijke toelichting geeft op de realisatie. In zijn reactie van 29 september 2020 geeft het college aan de aanbevelingen over te nemen. Volgens het college blijven de targets zoveel mogelijk gehandhaafd, ondanks de onzekerheden als gevolg van de coronacrisis. De rekenkamer beoordeelt aan het einde van de collegeperiode of de targets zijn behaald.

1-2-4 aandeel zonder belang

In het najaar van 2019 is de rekenkamer een onderzoek gestart naar Feyenoord City. In het onderzoek wordt gekeken naar het publiek belang van de beoogde deelname in het eigen vermogen van het nieuwe stadion, de erfpachtconstructie op de door de gemeente aan te kopen gronden onder het nieuwe stadion, de risicobeheersing en de informatievoorziening aan de raad. Omdat Feyenoord City vertraging opliep, kon de rekenkamer haar onderzoeksvragen niet volgens de initiële planning beantwoorden. Om deze reden heeft de rekenkamer ervoor gekozen de onderzoeksrapportage in tweeën te splitsen. Het eerste deel van het onderzoek is gepubliceerd op 9 juli 2020 in de onderzoeksbrief 'Aandeel zonder belang'. In deze onderzoeksbrief heeft de rekenkamer het publiek belang en de inrichting van de governance behandeld. Verder schetst de rekenkamer in de onderzoeksbrief een tussentijds beeld over de informatievoorziening aan de raad.

In de brief concludeert de rekenkamer dat er onvoldoende onderbouwing is voor het beoogde aandeelhouderschap van de gemeente van €40 mln. in het nieuwe stadion. Voor aandeelhouderschap in een private partij als een stadion geldt dat dit alleen mogelijk is als er een publiek belang is voor de gemeente. De rekenkamer concludeert dat de gemeente niet duidelijk heeft gemaakt wat het publiek belang is dat aandeelhouderschap in het stadion noodzakelijk maakt en of daarvoor alternatieven zijn. De rekenkamer constateert verder dat de gemeente met de betrokken private partijen (de Stichting Gebiedsontwikkeling aan de Maas en Stadion Feijenoord) een goede structuur met afspraken, taken en verantwoordelijkheden heeft vastgelegd. Ook de interne projectstructuur binnen de gemeente heeft een logische opzet met voldoende aandacht voor risicobeheersing. Wel constateert de rekenkamer dat de samenwerking dermate hecht is dat het risico ontstaat dat de gemeente meer

verantwoordelijkheid op zich neemt dan strikt bij haar publiekrechtelijke en adviesrol past. Ten slotte is de rekenkamer kritisch over de wijze waarop de risico's in de halfjaarlijkse voortgangsrapportages aan de raad werden gepresenteerd. De gebruikte methode maakte de daadwerkelijke hoogte van risico's niet duidelijk en ook zijn de ontwikkelingen van risico's niet goed te volgen.

Op basis van het onderzoek beveelt de rekenkamer onder meer aan om alsnog helder te definiëren welk publiek belang de gemeente zou moeten dienen met deelname in het stadion en vast te houden aan de vooraf bepaalde wijze van gemeentelijke betrokkenheid bij het project.

De onderzoeksbrief is op 24 september 2020 behandeld in de commissie MPOF. De raad heeft besloten alle aanbevelingen over te nemen. Verder zijn bij de behandeling van de onderzoeksbrief twee moties aangenomen. In de motie 'Aandeel van belang?' is het college is gevraagd om een publiek kader op te stellen voor het publiek belang van het aandeelhouderschap in het stadion. In de motie 'Met open vizier' is het college verzocht informatievoorziening rondom vertrouwelijke stukken transparanter te maken.

1-2-5 burgers op de bres

Burgers hebben op allerlei manieren inspraak in het gemeentelijk beleid en de uitvoering. Zij kunnen echter ook zelf initiatieven nemen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het beheer van openbaar groen over te nemen of plannen of ideeën van burgers voor de ontwikkeling van bepaalde locaties. Het onderzoek 'Burgers op de bres' heeft de rekenkamer op 15 oktober 2020 gepubliceerd. Met dit onderzoek wilde de rekenkamer inzicht geven in de mate en op welke wijze burgers in Rotterdam initiatieven ontplooiën ter versterking van de Rotterdamse samenleving. De rekenkamer onderzocht ook hoe de gemeente omgaat met burgerinitiatieven en hoe dit van invloed is op de mate waarin burgerinitiatieven erin slagen de door hen beoogde publieke waarde(n) te realiseren.

Uit het onderzoek blijkt onder meer dat in Rotterdam relatief veel burgers een initiatief opzetten om zelf de stad te verbeteren. De gemeente geeft hen daarbij vaak financiële en praktische ondersteuning. Deze steun is echter bijna altijd kleiner dan de initiatieven nodig hebben om hun plan helemaal uit te voeren. Ook lopen initiatieven tegen belemmeringen in de ondersteuning aan. De gemeente werkt vooral actief mee als de plannen precies overeenkomen met plannen of taken die de gemeente zelf (al) had. Ze kijkt bovendien nauwelijks naar wat de initiatieven voor de stad opleveren.

De rekenkamer heeft daarom onder meer de aanbeveling gedaan om voor alle ondersteunde initiatieven in kaart te brengen hoe de samenwerking verloopt en wat de opbrengsten van het initiatief voor de stad zijn. Verder adviseert zij dat de gemeente een centraal loket moet openen waar een vaste contactambtenaar initiatiefnemers persoonlijk begeleidt. Ook vindt de rekenkamer het nodig dat subsidiekaders worden aangepast zodat succesvolle initiatieven langdurige hulp kunnen krijgen en dat er een bewustwordings-campagne voor gebiedscommissieleden georganiseerd wordt om te benadrukken dat het hun taak is bewonersinitiatieven te faciliteren.

Het rapport is op 5 november 2020 behandeld in de commissie Veiligheid en Bestuur. In de raadsvergadering op 26 november 2020 heeft de raad vervolgens alle hoofdconclusies onderschreven. Verder werd besloten zeven van de tien aanbevelingen van de rekenkamer over te nemen, waaronder de aanbeveling over een centraal loket. In de raadsvergadering werden tevens twee moties aangenomen. De eerste motie verzoekt het college om een bescheiden publiekscampagne te starten om de eerste versie van het digitale loket voor burgerinitiatieven breed onder de aandacht te brengen bij Rotterdammers en goede voorbeelden van succesvolle initiatieven te verzamelen en te publiceren binnen dit digitale loket. De tweede motie is gericht op het realiseren van meer tevredenheid van Rotterdamse initiatiefnemers over de terugkoppeling van de gemeente tijdens het samenwerkingsproces.

1-2-6 gefundeerd bouwen

Op 12 november 2020 is het rapport 'Gefundeerd bouwen' gepubliceerd. De doelstelling van het onderzoek was om te beoordelen in welke mate de gemeente erin slaagt om adequaat zorg te dragen voor de nieuwbouw/renovatie van scholen. Dat het bouwen van een school een groot project kan zijn met vele risico's met grote financiële gevolgen wordt geïllustreerd door het nieuwbouwproject het 'Open Venster'. In dit nieuwbouwproject heeft de gemeente besloten om de bouwwerkzaamheden te staken door gebreken in het ontwerp. Het evaluatierapport hiervan is in mei 2018 verschenen en benoemde tekortkomingen in de werkwijze van de gemeente. De rekenkamer is aan de hand van een zestal casussen nagegaan of de gemeente (inmiddels) na de ervaringen met het 'Open Venster' in staat is om de huisvestingsprojecten tot een goed einde te brengen.

De rekenkamer concludeert onder meer dat de werkwijze en organisatie van onderwijshuisvesting ingrijpend veranderd en verbeterd zijn. Sinds de genomen maatregelen is de projectbeheersing grotendeels op orde, op het onderdeel risicomanagement na. Verder liep de realisatie van bouwprojecten uit het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2015-2019 fors achter. Er was tot en met 2018 slechts ongeveer €111 mln. van het totale krediet van meer dan €500 mln. besteed aan nieuwbouw/renovatie van schoolpanden. Dit bleek ook uit de onderzochte casussen, waarin er geen tot weinig voortgang in de projecten zat. Verder was de informatievoorziening aan de raad niet transparant ten aanzien van het krediet voor onderwijs-huisvesting en de voortgang van de bouw- en renovatieprojecten. Zo heeft het college het oorspronkelijk krediet van €200 mln. meer dan verdubbeld naar €516 mln. zonder de financiële gevolgen inzichtelijk te maken. Ook heeft het college een vertekend beeld geschetst van de voortgang in april 2020: het rapporteerde namelijk dat er zes panden uit de top 50 gereed zijn, terwijl dit er maar drie zijn.

Een van de onderzochte casussen betreft het Avicenna college. In deze casus concludeert de rekenkamer dat de gemeente bij dit renovatieproject tekort is geschoten in haar toezichthoudende rol en dat het onduidelijk is waaraan het toegekende bedrag van €12,7 mln. precies is besteed. Daarnaast had het schoolbestuur het risicodragend projectmanagement onrechtmatig aanbesteed.

Naar aanleiding van de publicatie is in de media onduidelijkheid ontstaan over de besteding van het toegekende bedrag en is ten onrechte het beeld ontstaan dat er geld

‘verdwenen’ was. In overleg met een betrokken externe partij heeft de rekenkamer een persverklaring uitgegeven om te verduidelijken dat deze partij met de aanbesteding op geen enkele wijze onrechtmatig heeft gehandeld dan wel zichzelf op ongeoorloofde wijze heeft beoordeeld. De persverklaring is op 26 februari 2021 uitgestuurd en tegelijkertijd heeft de rekenkamer een brief met toelichting over het risicodragend projectmanagement naar de raad gestuurd.

Op 10 februari 2021 heeft de commissie ZOCS het rapport behandeld zonder het onderdeel met betrekking tot Avicenna. De wethouder onderwijs heeft tijdens de commissiebehandeling toegezegd om het schouwrapport uit 2013 alsnog aan de rekenkamer te verstrekken. Naar aanleiding van dit schouwrapport heeft de rekenkamer op 16 februari 2021 per brief aan de raad laten weten hoofdconclusie 4 met bijbehorende aanbeveling 3 in te trekken. Het onderdeel Avicenna is op 10 maart 2021 aan de orde gekomen in de commissievergadering ZOCS. Besloten is alle conclusies en aanbevelingen over te nemen en het hamerstuk door te geleiden naar de raadsvergadering op 18 maart 2021.

1-3 gepubliceerd onderzoek begin 2021

1-3-1 geheimhouding G4

In 2020 is in G4-verband een analyse gemaakt van de wijze waarop de gemeenteraden van de vier grote steden (Rotterdam, Amsterdam, Den Haag en Utrecht) omgaan met geheimhouding. Dat is niet helemaal als zou moeten. Zo wordt vaak geheimhouding bekrachtigd zonder een inhoudelijk toereikende onderbouwing, wordt de duur van geheimhouding vaak niet vastgesteld, wordt geheimhouding niet tijdig opgeheven en wordt onnodig op te veel informatie geheimhouding opgelegd. Dit doet afbreuk aan de openbaarheid van bestuur en aan transparante politiek-bestuurlijke besluitvorming. Deze resultaten zijn opgenomen in een gezamenlijke brief aan de vier gemeenteraden en is op 25 januari 2021 verzonden.

Daarnaast is op hetzelfde moment een G4-brief naar de Tweede Kamer gestuurd, met daarin verbetersuggesties. In deze brief is aangegeven dat het bij de Tweede Kamer voorliggende wetsvoorstel 'Bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur' de in de praktijk geconstateerde tekortkomingen van geheimhouding niet oplossen. In de brief aan de Tweede Kamer doen de rekenkamers verschillende voorstellen, zoals een verplichting om opgelegde geheimhouding te heroverwegen, het verplichten van een openbaar register, het creëren van een passende toezichtsvorm en meer ondersteuning aan gemeenteraden in hoe zij met geheimhouding zouden moeten omgaan.

Voor de gemeente Rotterdam geldt dat de gemeenteraad in december 2020 een nieuw beleidskader omtrent geheimhouding heeft vastgesteld. Hiermee worden de geschetste tekortkomingen grotendeels geadresseerd. In een separate aanbiedingsbrief van 25 januari 2021 geeft de Rekenkamer Rotterdam de gemeenteraad mee er voor te waken dat zij geheimhouding bekrachtigt op basis van een eigenstandig en inhoudelijk goed onderbouwd besluit.

De gemeenteraad heeft de desbetreffende brieven voor kennisgeving aangenomen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken is momenteel aan het onderzoeken hoe het de verbetersuggesties in de brief aan de Tweede Kamer kan oppakken.

1-4 lopend onderzoek 2020

1-4-1 Feyenoord City

Op 9 juli 2020 heeft de rekenkamer de onderzoeksbrief 'Aandeel zonder belang' gepubliceerd over het eerste deel van het onderzoek dat de rekenkamer uitvoert naar Feyenoord City. In december 2020 is de rekenkamer gestart met het tweede deel van dit onderzoek. De focus van het vervolg van het onderzoek ligt op de beoordeling van de invulling van de taxatie en erfpachtvoorwaarden, de invulling van het aandeelhouderschap en de integrale toetsing door Deloitte. De rekenkamer publiceert de uitkomsten van het onderzoek in het voorjaar van 2021. De publicatie verschijnt voorafgaand aan het moment waarop de gemeenteraad beoordeelt of aan alle voorwaarden van de position paper is voldaan.

1-4-2 woonvisie

Op 3 december 2020 publiceerde de rekenkamer de opzet voor het onderzoek naar de Woonvisie Rotterdam. Deze woonvisie, uit 2016, heeft als ambitie een stijging van het aantal Rotterdamse woningen in het midden- en hoge segment en een afname van het aantal goedkope woningen, met name op Zuid. De huidige coalitie stelde in 2019 de koers bij met een addendum op de woonvisie. De sloopopgave werd iets minder groot en de totale woningvoorraad moest in de periode tot 2030 juist nog sterker groeien dan in de woonvisie al was beoogd.

Met het onderzoek wil de rekenkamer inzicht geven in hoeverre en op welke manier de Woonvisie, en het addendum daarop, tot nu toe heeft geleid tot een woningvoorraad die aansluit bij de behoefte van de Rotterdammers. De rekenkamer wil met andere woorden weten hoe tegenwoordig – vijf jaar na de vaststelling van de woonvisie – de relatie tussen woonvraag en woonaanbod in de stad er getalsmatig uitziet.

In het onderzoek wordt de woonvraag verdeeld naar huishoudensinkomensgroepen. Het woonaanbod wordt bekeken aan de hand van de WOZ-waarden van de Rotterdamse woningvoorraad. Voor het in kaart brengen van deze gegevens analyseert de rekenkamer zogeheten microdatabestanden van het CBS. Ook wil de rekenkamer helder krijgen in hoeverre de inzet van gemeentelijke instrumenten en de uitvoering van samenwerkingsafspraken (tussen gemeente en andere actoren) heeft bijgedragen aan een betere aansluiting tussen vraag en aanbod. De rekenkamer verwacht het onderzoek rond de zomer van 2021 naar de raad te kunnen sturen.

1-4-3 algoritmes

Taken van beleidsmakers, managers, verzekeraars, dokters, politieagenten en andere beroepen veranderen drastisch door geavanceerde algoritmes die voorspellende modellen kunnen schrijven waar de mens niet toe in staat is. Het is de verwachting van de rekenkamer dat algoritmes ook in toenemende mate binnen de gemeente worden gebruikt om (beleids)keuzes te maken of daarin te worden ondersteund. Dit vereist kennis om een oordeel te kunnen vormen over (verantwoord) gebruik van algoritmes. Om die reden is de rekenkamer in samenwerking met de Erasmus Universiteit Rotterdam in september 2020 een verkenning gestart naar (de ethiek van) algoritmes binnen de gemeente Rotterdam.

De rekenkamer focust in dit onderzoek op algoritmes die een directe impact hebben op de burger. In de verkenning zal de rekenkamer een beeld schetsen over het gebruik van voorspellende en voorschrijvende algoritmes binnen de gemeente, de betrokken

stakeholders bij de ontwikkeling en gebruik ervan en de beheersing van de ethische risico's. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden verricht de rekenkamer een casestudy naar het algoritme 'risico op onrechtmatigheid van uitkeringen' bij het cluster Werk en Inkomen.

De rekenkamer verwacht in het voorjaar van 2021 met een rapportage te komen van deze verkenning.

1-4-4 welzijn jongeren

Op 22 september 2020 heeft de rekenkamer de opzet voor het onderzoek welzijnswerk jongeren gepubliceerd. Met dit onderzoek beoogt de rekenkamer inzicht te krijgen in de doelen die de gemeente met het beleidsplan Nieuw Rotterdams Welzijn wilde bereiken voor jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar. De rekenkamer beoordeelt de mate waarin die doelen zijn behaald en de bijdrage die de welzijnsorganisaties hebben geleverd aan het bereiken van die doelen. In het onderzoek blikt de rekenkamer ook vooruit naar het nieuwe beleidsplan voor welzijn, maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp voor de periode 2021-2026 'Heel de stad'. Daarvoor wordt beoordeeld of tekortkomingen of succesfactoren in het nieuwe beleidsplan worden weggenomen of gecontinueerd. Momenteel bevindt dit onderzoek zich in de fase van dataverzameling. Naar verwachting wordt de rapportage in het najaar van 2021 gepubliceerd.

1-4-5 aanpak ondermijnende criminaliteit

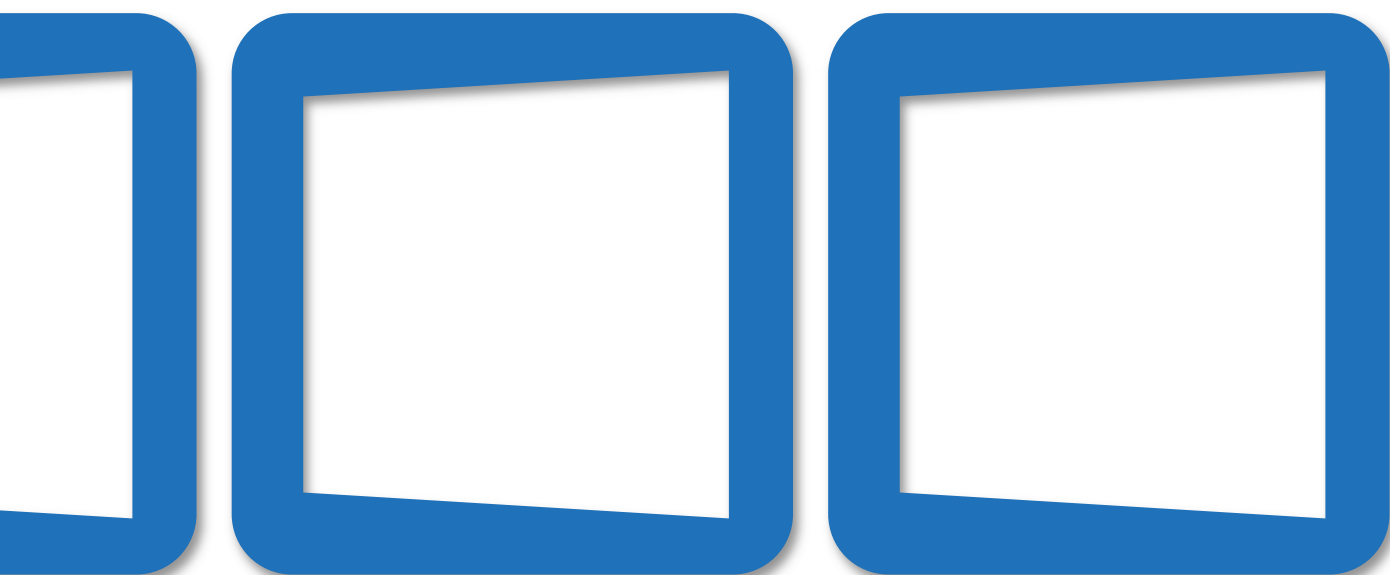
De bestrijding van ondermijnende criminaliteit (ook wel 'de vermenging van onder- en bovenwereld' genoemd) staat sinds het Rotterdamse Veiligheidsprogramma 2014-2018 hoog op de agenda. Naast een speciaal team binnen de Directie Veiligheid dat zich volledig met dit onderwerp bezighoudt, zijn er inspanningen binnen verschillende clusters en samenwerkingsverbanden met externe partijen. De gemeenteraad stelde jaarlijks €4,42 mln. extra budget beschikbaar om de aanpak te intensiveren. De gedachte is dat de gemeente met haar bestuurlijke instrumentarium (zo kan de burgemeester na een drugsvondst een woning sluiten) een waardevolle bijdrage kan leveren, naast bijvoorbeeld de strafrechtelijke inzet van politie en OM.

Het onderzoek naar de aanpak van ondermijnende criminaliteit ging in de zomer van 2020 van start. Centraal staat de vraag in hoeverre de gemeente daarbij een adequate aanpak hanteert en of zij haar rol in de bestrijding van dit fenomeen op passende wijze uitvoert. Bijzondere aandacht gaat uit naar de rol en toegevoegde waarde van de gemeente binnen verschillende samenwerkingsverbanden, de samenhang binnen het beleid, en de wijze waarop de gemeente haar bestuurlijke instrumentarium inzet. Begin 2021 vindt het onderzoek zich in de rapportagefase. Naar verwachting volgt de publicatie in mei.

1-4-6 ouderenbeleid

Op 19 december 2018 ondertekende het college samen met enkele partners in de stad de samenwerkingsagenda 'Rotterdam Ouder en Wijzer'. Hiermee wil de gemeente de stad Rotterdam voorbereiden op 'het groeiende aantal ouderen en aansluiten bij de wensen en behoeften van deze groep.' Het college heeft de samenwerkingsagenda in 2019 verder uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma 'Rotterdam Ouder en Wijzer'. Het uitvoeringsprogramma heeft een brede insteek. Het gaat onder meer over de bestrijding van eenzaamheid en omvat daarnaast ambities en maatregelen op het gebied van gezondheid, wonen en woonomgeving en zorg en ondersteuning.

In maart 2020 is de rekenkamer een onderzoek gestart naar het ouderenbeleid van de gemeente. Omdat de uitvoering van het programma net is gestart, heeft het onderzoek een sterk ex ante karakter. In het onderzoek wordt gekeken of te verwachten is dat met het ouderenbeleid de beoogde resultaten op de lange termijn daadwerkelijk zullen worden bereikt, of de (voorgenomen) maatregelen in het programma verschillende groepen ouderen zullen bereiken en in hoeverre deze aansluiten bij de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen. Het rapport wordt naar verwachting in het voorjaar van 2021 gepubliceerd.

Barendrecht

2 Rekenkamer Barendrecht

2-1 inleiding

De Rekenkamer Barendrecht heeft in 2020 één onderzoek gepubliceerd. Daarnaast is in 2020 een onderzoek gestart dat in 2021 gepubliceerd gaat worden. In de volgende paragrafen zijn beide onderzoeken toegelicht.

2-2 gepubliceerd onderzoek 2020

2-2-1 grond voor twijfel

Op 25 juni 2020 publiceerde de rekenkamer Barendrecht het rapport 'Grond voor twijfel'. In dit rapport beoordeelt de rekenkamer of Barendrecht, ten opzichte van Ridderkerk en Rotterdam, evenredig in de kosten en opbrengsten deelt van het bedrijventerrein Nieuw Reijerwaard en welke factoren ten grondslag liggen aan de verdeling. De ontwikkeling van dit bedrijventerrein wordt vormgegeven door een gemeenschappelijke regeling (GR)

tussen de genoemde gemeenten. Dit openbaar lichaam is opgericht op 1 januari 2012 en heeft de opdracht om een 96 hectare groot bedrijventerrein, de daarbij horende ontsluiting en de aanleg van een groene corridor te realiseren, door onder meer het verwerven en beheren van gronden en het voeren van een grondexploitatie (GREX).

De rekenkamer concludeert dat er aanvankelijk geen goede afspraken zijn gemaakt over de verdeling van baten en lasten in de GR Nieuw Reijerwaard. De rekenkamer stelt dat ook in bredere zin onvoldoende onderbouwd is waarom Barendrecht participeert in de GR.

Het maatschappelijke voordeel voor Barendrecht van deelname aan de GR is vooralsnog beperkt, de gemeente loopt echter wel het risico dat zij moet bijdragen in een negatief resultaat van de GR. Inmiddels heeft GR wel besloten om de opbrengsten van de GR anders te besteden waardoor de verdeling van de financiële kosten en baten meer evenwichtig verdeeld is. Vanuit het perspectief van Barendrecht is dit het hoogst haalbare.

Op 22 september 2020 is het rapport in de gemeenteraad behandeld. De aanbevelingen zijn volledig en unaniem overgenomen.

Een amendement van de coalitiepartijen om de aanbevelingen aan te passen haalde het niet. Er is motie ingediend en aangenomen om

te onderhandelen over het beëindigen van de deelname in de GR. In de afhandeling van de motie heeft de gemeenteraad besloten de onderhandelingen eerst ambtelijk voor te bereiden en een inschatting te maken van de mogelijke resultaten. Tijdens de commissievergadering op 23 november 2020 is besloten dat de verwachte opbrengsten te klein zijn om de onderhandelingen aan te gaan. Er is besloten de onderhandelingen niet door te zetten.

2-3 lopend onderzoek 2020

2-3-1 woonvisie

Nadat er 25 jaar lang fors gebouwd is, neemt het bouwtempo in de gemeente Barendrecht de laatste jaren af. Toch zijn er nog altijd bouwplannen, zoals in het gebied Stationstuinen. In de woonvisie signaleerde de gemeente in 2016 enkele vraagstukken op de woningmarkt. Zo zou er behoefte zijn aan woningen in het middeldure segment. Ook zijn er inspanningen om ouderen te stimuleren te verhuizen naar een kleinere woning en jongeren te helpen een woning te vinden. Vanuit de regio klinkt daarnaast de vraag naar meer goedkope woningen, om zo gezamenlijk zorg te dragen voor een toegankelijke woningmarkt. De rekenkamer richt zich in dit onderzoek op de vraag of het beleid van de gemeente leidt tot een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de Barendrechtse woningmarkt. Nadat de onderzoeksopzet op 10 december 2020 is gepubliceerd, ging het onderzoek begin 2021 van start. Naar verwachting wordt het rapport in de zomer van 2021 aan de gemeenteraad aangeboden.

3 Rekenkamer Lansingerland

3-1 inleiding

De Rekenkamer Lansingerland heeft in 2020 twee onderzoeken gepubliceerd. Daarnaast is er één onderzoek in uitvoering dat in 2021 verschijnt. In de volgende paragrafen worden de onderzoeken toegelicht.

3-2 gepubliceerd onderzoek 2020

3-2-1 kwetsbaar en uit beeld

Op 20 mei 2020 publiceerde de Rekenkamer Lansingerland het onderzoek 'Kwetsbaar en uit beeld', naar ondersteuning van ouderen bij langer thuis wonen. In dit rapport beoordeelde de rekenkamer in hoeverre de gemeente ouderen in Lansingerland een toereikend aanbod aan voorzieningen biedt om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. De rekenkamer onderzocht dit aan de hand van de woon- en ondersteuningsbehoeften van ouderen, de inspanningen van de gemeente ten aanzien van deze groep ouderen en het aanbod aan voorzieningen.

Op basis van haar bevindingen concludeert de rekenkamer dat de gemeente nog onvoldoende zicht heeft op de precieze woonbehoeften van verschillende groepen ouderen. Dit inzicht is echter nodig om een passend woningaanbod te kunnen bieden aan ouderen. Wel heeft de gemeente in het algemeen zicht op wat ouderen nodig hebben op het gebied van ondersteuning en welzijn. Het aanbod aan voorzieningen op dit vlak sluit aan bij de behoeften van ouderen. Desalniettemin constateert de rekenkamer dat dit aanbod mogelijk tekortschiet voor bepaalde, kwetsbare groepen ouderen in Lansingerland, zoals eenzame ouderen en ouderen met lage inkomens. De rekenkamer heeft dan ook aanbevolen meer aandacht te schenken aan kwetsbare groepen ouderen in Lansingerland en het gemeentelijk aanbod aan voorzieningen hierop aan te passen. Ook vindt de rekenkamer het belangrijk dat de gemeente de woonbehoeften van verschillende groepen ouderen beter in beeld krijgt, zodat woningen waar behoefte aan blijkt, kunnen worden gerealiseerd. Ten slotte heeft de rekenkamer aanbevolen om extra aandacht te geven aan ondersteuning en contact met ouderen op afstand. De gevolgen van het coronavirus bemoeilijkt de mogelijkheden voor ouderen om anderen te ontmoeten en deel te nemen aan activiteiten.

Het rapport is op 2 juli 2020 in de commissie Samenleving besproken. In de raadsvergadering van 16 juli 2020 heeft de raad ingestemd met het voorstel om alle aanbevelingen van de rekenkamer over te nemen.

3-2-2 belofte maakt schuld

Op 28 oktober 2020 bracht de rekenkamer Lansingerland het rapport 'Belofte maakt schuld' uit. In Lansingerland wonen naar schatting zo'n 1.200 huishoudens met problematische schulden. Belangrijkste conclusie van het onderzoek is dat het zeer onwaarschijnlijk is dat de gemeente Lansingerland genoeg doet om het aantal huishoudens met schulden naar beneden te krijgen. Dat komt vooral doordat maar weinig Lansingerlandse schuldenaren worden bereikt met hulp. Bovendien heeft de gemeente nauwelijks informatie over het aantal inwoners met schulden, over de resultaten en de uitval van de hulptrajecten en over de cliënttevredenheid. Daarom kan ze vervolgens ook niet goed bijsturen als er iets mis gaat. Ook is er te weinig hulp voor schuldenaren met 'zware' problematiek: mensen met ernstige andere problemen of met heel acute schuldproblemen zoals dreigende huisuitzetting. Verder heeft de gemeente verschillende in haar beleidsplannen voorgenomen maatregelen niet of nauwelijks uitgevoerd, zoals het verbeteren van de afstemming tussen de uitvoerders, het bekender maken van schuldhulp onder de inwoners en het uitbreiden van het vroeg-signalerings-systeem voor schulden. Bovendien weet de gemeente weinig over hoe inwoners de hulp van al deze organisaties ervaren. Ten slotte werken de gemeentelijke beleidsadviseurs schuldhulpverlening met een zeer incompleet dossier.

De rekenkamer stelt samenvattend vast dat het onderwerp schuldhulp de laatste jaren te weinig bestuurlijke prioriteit heeft gekregen in de gemeente. De rekenkamer deed negen aanbevelingen. Zo beval zij het college onder meer aan het bereik van de schulddienstverlening sterk te vergroten. Ook raadde zij aan het toegangsproces één centrale ingang te geven, waar een professionele welzijnsaanbieder een brede screening doet om alle problemen van de cliënt goed in beeld te brengen en vervolgens ook procesregie opzet. Een aanbeveling is verder om een professionele welzijnspartij de betaalde opdracht te geven om hulp bij schulden te verlenen aan mensen met complexe schulden of bredere problematiek. Het college nam alle negen aanbevelingen over, waarvan één slechts gedeeltelijk (het college houdt vast aan meerdere keteningangen, via verschillende dienstverleners). Het college gaf daarbij ook steeds aan de aanbeveling expliciet over te nemen in haar te ontwikkelen Plan Schuldhulpverlening 2021-2025.

3-3 lopende onderzoeken 2020

3-3-1 woonvisie

In het najaar van 2020 is de rekenkamer een onderzoek gestart naar het woonbeleid van de gemeente. De gemeente laat in haar woonvisie zien dat zij streeft naar een goede aansluiting tussen vraag en aanbod op de Lansingerlandse woningmarkt. Met dit onderzoek wil de rekenkamer in eerste instantie nagaan in hoeverre de aansluiting tussen vraag en aanbod is verbeterd. De rekenkamer zoomt daarbij in op een aantal groepen, zoals lage- en middeninkomens en (semi-)starters. De rekenkamer kijkt ook in hoeverre de inzet van gemeentelijke instrumenten en de uitvoering van samenwerkingsafspraken (tussen de gemeente en andere actoren) hebben bijgedragen aan een eventuele betere aansluiting tussen vraag en aanbod. Ten slotte heeft de rekenkamer specifieke aandacht voor het gemeentelijk huisvestingsbeleid voor arbeidsmigranten, omdat zij een relatief grote groep vormen binnen de bijzondere doelgroepen die de gemeente in haar woonvisie onderscheidt. Het onderzoek bevindt zich in de uitvoeringsfase. Naar verwachting wordt het rapport rond de zomer van 2021 gepubliceerd.

Capelle aan den IJssel

4 Rekenkamer Capelle aan den IJssel

4-1 inleiding

De Rekenkamer Capelle aan den IJssel heeft in 2020 twee onderzoeken gepubliceerd. Er is één onderzoek in uitvoering dat in 2021 verschijnt. De onderzoeken zijn in volgende paragrafen nader toegelicht.

4-2 gepubliceerd onderzoek 2020

4-2-1 openbaar goed

Op 16 juli 2020 is het rapport 'Openbaar goed' gepubliceerd. Onderzocht is in welke mate de beschikbare financiële middelen toereikend zijn om de gemeentelijke kwaliteitsambities met betrekking tot verharding, groen en openbare verlichting te realiseren en of de raad hierover adequaat wordt geïnformeerd.

De gemeente heeft voor de zogeheten disciplines groen, wegen en openbare verlichting kwaliteitsambities opgesteld, waar objecten, zoals gras, heesters, wegen en lichtmasten, aan dienen te voldoen. Over het algemeen gelden de kwaliteitsambities basis (B) en sober (C). Met behulp van inspecties en schouwen controleert de gemeente in hoeverre deze kwaliteit wordt behaald.

De rekenkamer concludeert onder meer dat de kwaliteit van de groenvoorzieningen, verharding en openbare verlichting grotendeels voldoet aan de door de gemeente gestelde kwaliteitsambities 'sober' en 'basis'. Een aanzienlijk deel heeft zelfs een hogere kwaliteit dan beoogd. Op bepaalde onderdelen wordt echter niet voldaan aan de kwaliteit, zoals het verwijderen van onkruid en het vervangen van heesters. Ook bij wegen is er een vervangingsachterstand geconstateerd door de rekenkamer. Verder oordeelt de rekenkamer dat de financiële middelen voor het onderhoud van groen, verharding en openbare verlichting toereikend zijn gebleken om de beoogde kwaliteitsniveaus te behalen.

De raad is niet op structurele wijze geïnformeerd over het groen, de wegen en openbare verlichting. Zowel de informatievoorziening over het onderhoud en de vervangingsprojecten als over de financiën is tekortgeschoten. Eén van de aanbevelingen van de rekenkamer is dan ook om de gemeenteraad jaarlijks een voortgangsrapportage te sturen.

De rekenkamer heeft op 14 september 2020 een toelichting op het onderzoek gegeven tijdens de vergadering van de commissie Stadsontwikkeling en Beheer. Daarbij heeft de rekenkamer vele vragen van de raadsleden beantwoord. Daarna is het rapport tijdens de raadsvergadering van 29 september 2020 als hamerstuk afgedaan. Op één aanbeveling

na zijn alle aanbevelingen overgenomen. De raad nam de aanbeveling om de beheerplannen te laten vaststellen door de raad niet over.

4-2-2 grip op inkoop

Op 17 december publiceerde de rekenkamer Capelle het rapport 'Grip op inkoop'. Het onderzoek richt zich op de vraag in hoeverre het college waarborgt dat ingekochte diensten en werken de beoogde kwaliteit hebben en dat deze bijdragen aan het realiseren van de beleidsdoelstellingen.

De gemeente Capelle aan den IJssel koopt jaarlijks voor €50 tot €60 miljoen aan diensten, leveringen en werken door middel van aanbestedingen. Voor het onderzoek heeft de rekenkamer vier aanbestedingen nader onderzocht. Dit waren drie diensten, te weten de weerbaarheidstraining rots en water, het bezorgen en onderhouden van WMO-hulpmiddelen en de quasi-inbesteding van het afvalbeheer. De vierde aanbesteding was een werk, namelijk de bouw van het sportcomplex Aquapelle. Bij deze aanbesteding is ook een andere aanbesteding, de verbouwing van het gemeentehuis, betrokken.

De rekenkamer concludeert dat in een aantal aanbestedingen de opdrachtnemers op onjuiste wijze geselecteerd zijn. Wel heeft het college bij aanbestedingen aandacht voor de kwaliteit van de uitvoering van de opdrachten. In algemene zin heeft het college veel informeel contact met opdrachtnemers. Er zijn korte lijnen waardoor veel zaken snel geregeld worden. Dit draagt bij aan het realiseren van de beleidsdoelen. Nadeel van deze werkwijze is dat de zakelijke houding soms ontbreekt en het college kwetsbaar is, omdat het geen formele sanctiemiddelen heeft die het kan inzetten als de kwaliteit van de dienstverlening onvoldoende is.

De rekenkamer trekt ook een aantal casusspecifieke conclusies. Bij de aanbesteding van de verbouwing van het gemeentehuis heeft het college onvoldoende lerend vermogen getoond. De aanbesteding is nooit geëvalueerd terwijl er duidelijke problemen waren bij de uitvoering van de opdracht. Ook is geconcludeerd dat het college informatie heeft achtergehouden toen het aanvullend krediet aan de raad vroeg voor de bouw van Aquapelle en dat de kosten van dit project niet goed zijn beheerst.

In het rapport wordt aanbevolen dat het college aandacht besteedt aan de kwaliteit van de opdrachtnemers, dat het aanbestedingen voorziet van passende verantwoordingsafspraken en sancties en dat het college deze ook zo nodig toepast. Ook wordt aanbevolen dat de gemeente een procesbeschrijving ontwikkelt voor bouwprojecten. Dit maakt duidelijk op welke wijze dit soort bouwprojecten beheerst dienen te worden en wanneer de raad hierover geïnformeerd wordt.

Het rapport is uitgebreid behandeld in de raadcommissievergaderingen op 25 januari 2021 en 1 februari 2021. Op 8 februari 2021 is het rapport behandeld in de gemeenteraad. Er is een raadsvoorstel opgesteld om het rapport ter kennisgeving aan te nemen en de aanbevelingen over te nemen. Hier heeft de raad voltallig mee ingestemd. Er is ook een toezegging in het raadsvoorstel opgenomen dat er een plan van aanpak wordt opgesteld en dat deze uiterlijk vier maanden na behandeling van het rapport gereed is. De gemeenteraad heeft erop aangestuurd dat het college lerend vermogen in het plan laat

zien. Daarnaast zijn ook toezeggingen gedaan door het college, bijvoorbeeld om, als een project niet meer binnen de projectkaders past, dit voortaan meteen aan de raad voor te leggen. Ook wordt de verbouwing van het gemeentehuis geëvalueerd. Dit gebeurt wel achter gesloten deuren, omdat er nog een rechtszaak loopt over deze verbouwing met de desbetreffende aannemer.

4-3 lopende onderzoeken 2020

4-3-1 Nieuw Rivium

Het Rivium is een bedrijventerrein aan de A16 dat al enige jaren te maken heeft met forse leegstand. Capelle aan den IJssel heeft plannen opgesteld voor grootschalige transformatie van het gebied. Het streven is dat er ongeveer 5.000 woningen in het gebied worden ontwikkeld. Hiervoor zal de gemeente afspraken maken met verschillende marktpartijen die delen van de ontwikkeling willen uitvoeren. Deze afspraken worden in overeenkomsten vastgelegd. Het project is verreweg het grootste woningbouwproject in Capelle aan den IJssel.

De rekenkamer heeft op 17 september 2020 de onderzoeksopzet 'governance en beheersing risico's het Nieuwe Rivium' openbaar gemaakt. Met dit onderzoek beoogt de rekenkamer te beoordelen of het project- en risicomanagement in opzet toereikend zijn om de gebiedsontwikkeling het Nieuwe Rivium binnen de gestelde kaders uit te kunnen voeren. Daarnaast wordt gekeken of de raad voldoende in staat wordt gesteld om zijn kaderstellende en controlerende rol te vervullen. Het onderzoek bevindt zich in de rapportagefase. Naar verwachting wordt het onderzoek in april 2021 gepubliceerd.

Krimpen aan den IJssel

5 Rekenkamer Krimpen aan den IJssel

5-1 inleiding

In 2020 heeft de rekenkamer twee onderzoeken gepubliceerd. Beide onderzoeken zijn in de volgende paragrafen toegelicht.

5-2 gepubliceerd onderzoek 2020

5-2-1 ongefundeerd aan de slag

Op 4 februari 2020 publiceerde de Rekenkamer Krimpen aan den IJssel het rapport 'Ongefundeerd aan de slag'. De rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar het project- en risicomanagement bij het infrastructurele project de Grote Kruising, een complex en

kostbaar project. Ook is onderzocht of de raad voldoende zijn kaderstellende rol kon vervullen bij de besluitvorming rond dit project.

De belangrijkste conclusie is dat de gemeente is begonnen met de uitvoering van het project terwijl het plan inhoudelijk nog niet helemaal uitgewerkt was en de financiering nog niet rond was. Hierdoor is er een risico dat onnodige werkzaamheden worden uitgevoerd of dat de kosten voor de gemeente hoger uitvallen. Ook voldoet het project- en risicomanagement niet aan de eisen die horen bij een dergelijk project. De gemeente heeft daardoor niet genoeg grip op de uitvoering van het project en op bijvoorbeeld het voorkomen van uitloop of meerkosten.

Het college onderschrijft de conclusies grotendeels en neemt de meeste aanbevelingen over. Het is echter van mening dat niet alle in het onderzoek gehanteerde vereisten passend zijn bij de aard en omvang van de gemeentelijke organisatie van Krimpen aan den IJssel. De rekenkamer wijst in haar nawoord nogmaals op het belang van een goede beheersing van een complex en duur project als de Grote Kruising. In maart 2020 is het rapport behandeld in de gemeenteraad.

5-2-2 een dure scheiding

Op 9 december 2020 publiceerde de Rekenkamer Krimpen aan den IJssel het rapport 'Een dure scheiding'. In het rapport beoordeelt de rekenkamer de effectiviteit en doelmatigheid van het afvalbeleid 2016-2020 en de manier waarop de raad over het afvalbeleid werd geïnformeerd.

In het rapport concludeert de rekenkamer dat het afvalscheidingspercentage is gestegen naar 69%, waarmee de eerste van de twee doelstellingen bijna werd gehaald. De doelstelling was een stijging naar 70%. De tweede doelstelling, het gelijk houden van de lasten voor inwoners, werd niet gehaald. In 2020 is de afvalstoffenheffing gestegen

met 19%. Ook concludeerde de rekenkamer dat de kosten van het afvalbeheer in Krimpen aan den IJssel relatief hoog zijn ten opzichte van gemeenten met een vergelijkbaar aandeel hoogbouwwooningen. Tenslotte concludeerde de rekenkamer dat het college de raad onvoldoende op de hoogte heeft gehouden van de voortgang van het afvalbeleid, waardoor de raad haar controlerende taak niet goed uit kon voeren. Het college heeft de gemeenteraad bovendien op verschillende momenten onvolledig, niet tijdig of onjuist geïnformeerd over het afvalbeleid.

Voor het nieuwe afvalbeleid heeft de rekenkamer verschillende aanbevelingen gedaan. Allereerst zou de gemeente moeten bedenken welke percentage afvalscheiding realistisch is. Daarvoor zouden ook de bewoners moeten worden geraadpleegd. Om de kosten te verlagen en de landelijke doelstellingen voor afvalscheiding te halen kan de gemeente het beste een tarief per lediging of vuilniszak (DIFTAR) invoeren. Ook zou de gemeente de inzamelaar Cyclus NV moeten vragen om de tarieven voor inzameling te verlagen. Verder deed de rekenkamer de aanbeveling om elk jaar een rapportage over het afvalbeleid op te stellen.

De rekenkamer heeft het rapport op 7 januari 2021 toegelicht in de vergadering van de informatieve commissie, waarbij de rekenkamer enkele tientallen vragen heeft beantwoord. Nadat het rapport op 11 februari 2021 werd behandeld in de besluitvoorbereidende commissie werden de aanbevelingen van het rapport op 18 februari 2021 vastgesteld in de gemeenteraad. Daarbij werden twee amendementen aangenomen, waardoor de tweede aanbeveling van de rekenkamer 'overweeg DIFTAR in te voeren om de afvalbeheerkosten te verlagen en omdat dit de enige manier is om de landelijke doelstellingen voor afvalscheiding te halen' werd vervangen door de aanbeveling: 'overweeg DIFTAR in te voeren en te onderzoeken welke mogelijkheden er nog meer zijn om de afvalbeheerkosten omlaag te krijgen en om de landelijke doelstellingen voor afvalscheiding te halen'.

halen' werd vervangen door de aanbeveling: 'overweeg DIFTAR in te voeren en te onderzoeken welke mogelijkheden er nog meer zijn om de afvalbeheerkosten omlaag te krijgen en om de landelijke doelstellingen voor afvalscheiding te halen'.

Albrandswaard

6 Rekenkamer Albrandswaard

6-1 inleiding

De Rekenkamer Albrandswaard is ingesteld op 5 oktober 2020. De directeur en het bureauhoofd van de Rekenkamer Rotterdam zijn benoemd als respectievelijk directeur en plaatsvervangend directeur. Per jaar voert de rekenkamer één onderzoek uit. In 2020 is verkend welk onderwerp in 2021 wordt onderzocht. Zoals ook blijkt uit de onderzoeksprogrammering in hoofdstuk 9 wordt onderzoek verricht naar de woonvisie. De voorbereidingen voor dit onderzoek zijn inmiddels gestart. Het rapport wordt na de zomer van 2021 verwacht.

***Rekenkamers Rotterdam, Barendrecht,
Lansingerland, Capelle aan den IJssel,
Krimpen aan den IJssel en Albrandswaard***

de Doelen

GROTE ZAAL de Doelen

DE DOELEN VINKE

7 organisatie

7-1 personeel en organisatie

bureau

Het bureau van de rekenkamer bestond per 31 december 2020 formeel uit de directeur en zestien medewerkers. Daarnaast is voor enkele onderzoeken gebruikgemaakt van detacheringen van externe expertise en capaciteit.

werving en selectie

Vanwege vertrek van medewerkers zijn in 2020 twee medior onderzoekers aangetrokken.

stages

De rekenkamer probeert doorlopend stagiair(e)s te interesseren voor het onderzoek bij de rekenkamer. In 2020 was een stagiair bij de rekenkamer werkzaam, afkomstig van de opleiding EMS/International Management van de Rotterdam School of Management (Erasmus Universiteit).

opleidingen

Met een beleidskader ontwikkeling, opleiding en mobiliteit is invulling gegeven aan een vorm van permanente educatie voor de medewerkers. Door het coronavirus hebben weinig medewerkers een cursus of training kunnen volgen. Wel heeft de PVT een PVT-training kunnen volgen.

ziekteverzuim

Elk jaar streeft de Rekenkamer Rotterdam naar een ziekteverzuim van maximaal 3,8%. Waar het ziekteverzuim tot en met 2018 over het algemeen ruimschoots beneden deze norm lag, is het ziekteverzuim in 2020 licht boven de norm. Dit wordt volledig veroorzaakt door een forse toename van het langdurig verzuim; het kort en middellang verzuim is ten opzichte van 2019 juist gehalveerd. In de loop van het jaar is een medewerker vanwege niet-werkgerelateerde redenen langdurig uitgevallen. In het geval van een kleine organisatie als de rekenkamer heeft dit een relatief grote impact op het totale verzuimpercentage. De cijfers geven geen aanleiding om het arbeidsomstandigheden- en verzuimbeleid aan te passen.

tabel 7-1: kengetallen ziekteverzuim

kengetallen	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ziekteverzuimpercentage	3,0%	2,0%	2,2%	2,1%	2,0%	4,0%
kort verzuim (1 t/m 7 dagen)	0,9%	1,2%	0,8%	2,1%	1,2%	0,7%
middellang verzuim (8 t/m 42 dagen)	0,6%	0,3%	0,2%	0,0%	0,8%	0,3%
lang verzuim (vanaf 43 dagen)	1,5%	0,5%	1,2%	0,0%	0,0%	2,9%

arbeidskosten

In 2020 waren de gerealiseerde loonkosten ongeveer €45.000 lager dan begroot, wat verklaard kan worden door vacatureruimte en onbezoldigd verlof van een medewerker. Dat de realisatie in 2020 hoger is dan in 2019 kan verklaard worden door opwaartse druk in het loongebouw (jaarlijks periodiek) en een cao-loonsverhoging.

tabel 7-2: formatie, bezetting en loonkosten

	verslag 2016	verslag 2017	verslag 2018	verslag 2019	plan 2020	verslag 2020
formatie per 31/12	12,9	12,8	13,4	15,2	15,2	15,2
medewerkers per 31/12	14	15	15	17	17	17
bezetting in gem. fte	13	13,4	13,3	14,4	15,2	14,9
loonkosten	€ 1.055.994	€ 1.133.038	€ 1.238.670	€ 1.295.417	€ 1.375.336	€ 1.329.297
gemiddelde loonsom	€ 81.230	€ 84.580	€ 93.133	€ 89.959	€ 90.483	€ 89.214

In de begroting van de rekenkamer wordt standaard een bedrag opgenomen voor inhuur van expertise waarover de rekenkamer zelf niet beschikt of om tijdelijk weggevallen capaciteit op te vullen. Begroot was voor 2020 €140.610. In 2020 is iets meer besteed, namelijk ongeveer €156.000.

tabel 7-3: personeel derden

	verslag 2016	verslag 2017	verslag 2018	verslag 2019	plan 2020	verslag 2020
inhuur	€ 188.014	€ 208.506	€ 115.321	€ 201.613	€ 140.610	€ 156.950

7-2 producten

Onderzoeksrapporten zijn het belangrijkste product van de rekenkamer. Het aantal rapporten dat de rekenkamer publiceert, is afhankelijk van de beschikbare onderzoekscapaciteit, de complexiteit van de onderzoeken en de doorlooptijd. Ook verkiezingen kunnen invloed hebben, omdat de rekenkamer nooit vlak voor verkiezingen rapporten uitbrengt. Het aantal publicaties fluctueert daardoor van jaar tot jaar. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal publicaties in de jaren 2018 tot en met 2020.

tabel 7-4: publicaties 2018-2020

rekenkamer	realisatie 2018	realisatie 2019	planning 2020	realisatie 2020
Barendrecht	2	1	1	1
Lansingerland	1	1	2	2
Capelle aan den IJssel	1	1	3	2
Krimpen aan den IJssel	0	1	2	2
Albrandswaard	-	-	0	0
Rotterdam - rapporten	3	5	5	4
Rotterdam - brieven	3	2	2	2

- De Rekenkamer Barendrecht heeft conform planning in 2020 één onderzoek gepubliceerd. Het gaat om het onderzoek 'Grond voor twijfel'.
- De Rekenkamer Lansingerland zou in 2020 twee onderzoeken publiceren. Dit is ook gebeurd. Het gaat om de rapporten 'Belofte maakt schuld' en 'Kwetsbaar en uit beeld'.
- De Rekenkamer Capelle aan IJssel heeft twee onderzoeken gepubliceerd. Het gaat om de rapporten 'Grip op inkoop en 'Openbaar goed'. De andere beoogde publicatie (naar het Nieuwe Rivium) zal in het voorjaar van 2021 verschijnen.
- De Rekenkamer Krimpen aan den IJssel bracht in 2020 volgens planning twee onderzoeken uit: 'Ongefundeerd aan de slag' en 'Een dure scheiding'.
- De Rekenkamer Rotterdam zou volgens planning in 2020 vijf rapporten en twee brieven publiceren. Deze planning is niet helemaal gehaald. De volgende rapporten zijn dit jaar gepubliceerd: 'Een opdracht voor de stad', 'Waarde van publiek', 'Burgers op de bres' en 'Gefundeerd bouwen'. Ook is er een tussentijdse brief over Feyenoord City en over de collegetargets uitgebracht. De brief over het onderzoek naar geheimhouding is uiteindelijk niet in december 2020, maar in januari 2021 gepubliceerd.

7-3 nevenfuncties en declaraties

In artikel 81f van de Gemeentewet is een lijst met functies opgenomen die de directeur rekenkamer niet mag vervullen naast zijn functie als bestuurder van de rekenkamer. Ook in de verordening Rekenkamer Rotterdam is een bepaling opgenomen die de mogelijkheid van nevenfuncties van de directeur rekenkamer beperkt (artikel 6). In lijn hiermee heeft de Rekenkamer Rotterdam een reglement voor nevenfuncties van medewerkers. Zij dienen elke nevenfunctie bij de directeur te melden. Uitgangspunt is dat nevenfuncties buiten het gebied van de voormalige Stadsregio Rotterdam toelaatbaar zijn. Voor nevenfuncties binnen het gebied van de voormalige stadsregio geldt dat de uitoefening ervan niet op gespannen voet mag komen te staan met de werkzaamheden voor de rekenkamer. Tabel 7-5 geeft een overzicht van de nevenfuncties van de directeur rekenkamer en de medewerkers in 2020.

tabel 7-5: nevenfuncties

functie	nevenfunctie	bezoldigd
directeur	voorzitter rekenkamers G4+1	nee
	extern lid auditcomité IND	ja (t.g.v. de rekenkamer)
	lid commissie BADO	nee
	gastdocent diverse universiteiten	ja (t.g.v. de rekenkamer)
	lid VU-expertgroep 'Rechtmatigheid in een nieuwe tijd'	nee
	lid bestuur (penningmeester) Groene Beheer (Groene Amsterdammer)	nee
	lid bestuur (penningmeester) Fonds 1877	nee
	lid RvT/voorzitter audit comité Free Press Unlimited	nee
	voorzitter Rekenkamer Sint Eustatius	nee
	lid raad van advies JINC	nee
bureauhoofd	docent EUR-cursus rekenkameronderzoek	ja (t.g.v. de rekenkamer)
	plaatsvervangend directeur Rekenkamer Capelle aan den IJssel	nee (functie is qq)
	plaatsvervangend directeur Rekenkamer Krimpen aan den IJssel	nee (functie is qq)
	plaatsvervangend directeur Rekenkamer Albrandswaard	nee (functie is qq)
	lid Rekenkamer Sint Eustatius	nee
onderzoeker	medewerker wetenschappelijk instituut ChristenUnie	ja
onderzoeker	lid redactieraad Erasmus Magazine	nee
onderzoeker	promovendus bij de Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen van de Universiteit van Amsterdam	nee

In 2020 heeft de directeur geen kosten gedeclareerd. In het jaarverslag is daarom geen tabel met uitsplitsing van de kosten opgenomen.

7-4 thought leadership

Naast de reguliere onderzoeken verrichten directeur en medewerkers ook op incidentele basis activiteiten die in het verlengde liggen van het rekenkamerwerk of daar een spin off van zijn. Het schrijven van artikelen is daar een voorbeeld van evenals het geven van gastcolleges of externe presentaties. In 2020 zijn de volgende activiteiten verricht.

artikelen

- artikel TPC-online, februari 2020 'Publieke waarde in de Knel, Meta-analyse van tien jaarrekenkameronderzoek in de gemeente Rotterdam', Paul Hofstra en Kees de Waijer.

presentaties

- presentatie 'Publiek Waarde in Knel' in themabijeenkomst gemeente Rotterdam ORG-010, 5 maart 2020.
- presentatie 'Publieke waarde in de knel: uitkomsten meta-analyse van 10 jaar rekenkameronderzoek naar de gemeente Rotterdam', seminar concerncontrol binnen de gemeente, 12 maart 2020.
- gastcollege 'Beleidsevaluatie door rekenkamers', Vrije Universiteit Amsterdam, 2 april 2020 (digitale opname).
- gastcollege, 'Governor Development Programme', 3 september 2020.
- webinar 'Haal meer uit participatie', Maatschap voor communicatie, 8 september 2020.
- 'Publieke waarde in de knel, op zoek naar het juiste spoor', landelijk congres online van VNG Risicobeheer in samenwerking met Rekenkamer Rotterdam, 29 oktober 2020.
- webinar 'Juridische vraagstukken rekenkamers', NVRR, 19 november 2020
- presentatie 'Burgers op de Bres', Online Meetup Stadmakercongres 2020 'Ruimte voor Initiatief: Online bijeenkomst met verschillende sprekers.

overig

- lidmaatschap juridische denktank NVRR
- tv-item Rotterdam Open over de onderzoeken naar burgerinitiatieven van de gemeentelijke ombudsman Rotterdam en de Rekenkamer Rotterdam.

7-5 klankbordgroep

De klankbordgroep heeft als taak de directeur op verzoek te voorzien van input, reflectie en advies op de werkzaamheden die voortvloeien uit zijn functioneren als lid van de rekenkamer. De klankbordgroep bestaat uit zes leden. In 2020 kwam de klankbordgroep 2 keer bijeen.

7-6 privacy en informatiebeveiliging

Er zijn in 2020 geen datalekken geweest.

7-7 Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius

De Nederlands-Caribische gemeente Sint Eustatius staat vanwege ernstige taakverwaarlozing sinds enkele jaren onder toezicht van Nederland. Een van de voorwaarden die het Nederlandse kabinet stelt aan normalisering van de politiek-bestuurlijke situatie op het eiland is een operationele rekenkamer. Hiertoe heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken contact gezocht met de Rekenkamer Rotterdam. Aangezien de Rekenkamer Rotterdam reeds in 2010 door de BES-gemeenten Sint Eustatius en Bonaire was gevraagd te ondersteunen in het operationeel krijgen van een (toen nog gezamenlijke) rekenkamer, is de Rekenkamer Rotterdam op dit verzoek ingegaan.

De Rekenkamer Rotterdam heeft in samenspraak met het ministerie van BZK een conceptverordening voor een rekenkamer voor Sint Eustatius opgesteld. Deze is op 14 april 2020 door de regeringscommissaris (in zijn hoedanigheid als vervanger van de eilandsraad) vastgesteld. De directeur Rekenkamer Rotterdam en het bureauhoofd van de Rekenkamer Rotterdam zijn vervolgens op 14 mei 2020 door de regerings-

commissaris beëdigd als voorzitter respectievelijk lid van de Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius, voor de duur van twee jaar. Beide personen zijn op persoonlijke titel benoemd, wat wil zeggen dat zij bij het eventueel verlaten van de Rekenkamer Rotterdam lid blijven van de rekenkamer van Sint Eustatius.¹

Het is de bedoeling dat na deze termijn van twee jaar de rekenkamer zal worden bemenst door inwoners uit de regio rondom Sint Eustatius. De Rekenkamer Rotterdam zal hen op dat moment tijdelijk ondersteunen, waarvoor het ministerie van Binnenlandse Zaken €40.000 ter beschikking heeft gesteld. Dit bedrag zal tegen die tijd door het openbaar lichaam aan de Rekenkamer Rotterdam ter compensatie worden uitgekeerd.

Tot die tijd wordt het bestuur van de Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius ondersteund vanuit het bureau van de Rekenkamer Rotterdam, wat wil zeggen dat de Rekenkamer Rotterdam bestuurlijke en onderzoekscapaciteit levert. Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft hiertoe per jaar €93.000 aan het openbaar lichaam ter beschikking gesteld. De Rekenkamer Rotterdam ontvangt hiervan van het openbaar lichaam een voorschot, waarmee zij wordt gecompenseerd voor de uren die gemaakt zijn ten behoeve van de Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius. Deze middelen worden ingezet voor aanvullende onderzoekscapaciteit ten behoeve van Rotterdamse onderzoeken.

De bijdrage van het openbaar lichaam aan de Rekenkamer Rotterdam is zichtbaar in de meerjarenbegroting 2021-2024 van Sint Eustatius ('Public Entity Sint Eustatius, Multi Annual Budget 2021-2024'). De Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius is in 2020 een onderzoek naar de subsidieverstreking gestart. Over de inhoudelijke werkzaamheden en de besteding van zijn budget, rapporteert de rekenkamer in een separaat jaarverslag, conform artikel 7 van de Eilandverordening Rekenkamer openbaar lichaam Sint Eustatius en artikel 186, lid 3 van de WolBES.

7-8 interne projecten

publieke waarde in de knel, rode draden uit 10 jaar rekenkameronderzoek

De rekenkamer heeft geanalyseerd welke inhoudelijke overeenkomsten ('rode draden') er te vinden zijn in de conclusies van 42 rekenkamerrapporten die de rekenkamer sinds 2009 tot en met begin 2019 heeft gepubliceerd over de gemeente Rotterdam. In notitie 'Publieke waarde in de knel' die de rekenkamer op 24 september 2019 heeft gepubliceerd, beschrijft de rekenkamer de uitkomsten van deze meta-analyse.

Een van die uitkomsten is dat de gemeente met haar plannen herhaaldelijk te overmoedig is en dan teveel (financiële) risico's neemt. Een andere uitkomst is dat de gemeente nogal eens te veel uitgaat van regels en procedures en te weinig aandacht heeft voor praktische uitvoeringsproblemen en de leefwereld van inwoners. De rekenkamer beveelt de gemeente aan om grote plannen vooraf intern kritischer te

¹ Dit verschilt met de regiogemeenten die zich bij de Rekenkamer Rotterdam hebben aangesloten. Daar is in de verordeningen vastgelegd dat de directeur Rekenkamer Rotterdam tevens directeur is van de desbetreffende rekenkamer en de plaatsvervangend directeur dan wel bureauhoofd van de Rekenkamer Rotterdam tevens plaatsvervangend directeur van de desbetreffende rekenkamer. Vertrekt een van de functionarissen bij de Rekenkamer Rotterdam, dan is deze automatisch ook vertrokken bij de rekenkamers van de aangesloten regiogemeenten

bekijken en meer te leren van het verleden. Ook vindt de rekenkamer dat de gemeente signalen van eigen ambtenaren, uitvoerende professionals, burgers, maatschappelijke organisaties en onderzoekers serieuzer moet nemen. Volgens de rekenkamer is een cultuurverandering in de gemeentelijke organisatie nodig om in de organisatie meer tegenspraak mogelijk te maken. De rekenkamer ziet in de huidige collegeperiode wel een kentering binnen de ambtelijke leiding, die erop duidt dat serieus wordt nagedacht over manieren om de beheersing van risico's te verbeteren. De rekenkamer vindt het van belang dat die verbetering serieus worden opgepakt en een hoge prioriteit krijgt. De rekenkamer heeft de notitie gericht aan het college van B en W en heeft het college daarbij in overweging geven om in beleid en bestuur rekening te houden met de uitkomsten van de meta-analyse.

De rekenkamer heeft in 2020 verschillende initiatieven ondernomen om de boodschap van het rapport verder onder de aandacht te brengen van ambtenaren en bestuurders en hen inspiratie te bieden voor verbeteringen, zowel in Rotterdam als ook landelijk. Zo heeft VNG Risicobeheer in samenwerking met Rekenkamer Rotterdam een landelijk congres gehouden op 29 oktober 2020 met als thema 'Publieke waarde in de knel, op zoek naar het juiste spoor'. Vanwege de coronacrisis vond het congres online plaats. Verder hebben VNG en de rekenkamer gezamenlijk een landelijke enquête uitgevoerd, onder meer onder lokale rekenkamers. Hieruit bleek dat de conclusies uit het rapport door rekenkamers in andere gemeenten veelal worden herkend. Verder hebben medewerkers van de rekenkamer in maart 2020 een presentatie gehouden voor ambtenaren van de gemeente Rotterdam op een themabijeenkomst over het rapport in het kader van ORG010. Ten slotte is een artikel over het rapport gepubliceerd in het online tijdschrift TPC.

soft controls

De rekenkamer heeft het afgelopen jaar een oriëntatie uitgevoerd naar soft controls. Met het project beoogt de rekenkamer haar inzichten te vergroten in wanneer en met welk doel de rekenkamer soft controls een plek kan geven in onderzoeken en hoe onderzoek hiernaar methodisch verantwoord kan worden aangepakt. In het project heeft de rekenkamer (wetenschappelijke) literatuur over soft controls en organisatiecultuur bestudeerd. Tevens heeft zij interviews afgenomen met deskundigen en gemeenteambtenaren. Ten slotte heeft de rekenkamer in een bureausessie ook de kennis en ervaring die aanwezig is binnen het bureau geïnventariseerd. In 2021 zal de oriëntatie uitmonden in een rapportage die handvatten biedt voor het betrekken van soft controls in rekenkameronderzoeken en interne aanbevelingen om de kennis binnen het bureau over dit onderwerp te vergroten. Daarnaast wordt gedacht aan het organiseren van een seminar.

werkgroep diversiteit en inclusie

De rekenkamer is in 2020 een werkgroep diversiteit en inclusie gestart. Doel van de werkgroep is om diversiteit en inclusiviteit binnen de rekenkamer te bevorderen. Thema's waar de werkgroep zich mee bezig zal gaan houden zijn onder meer de verhouding man-vrouw binnen verschillende lagen van de organisatie, de representatie van verschillende culturele achtergronden en inclusiviteit van medewerkers in de brede zin van het woord. In 2020 heeft de werkgroep gewerkt aan een plan van aanpak, in 2021 zal de werkgroep hier verder invulling aan geven.

7-9 corona

De coronapandemie heeft in 2020 uiteraard ook gevolgen gehad voor de Rekenkamer Rotterdam en dan primair voor de wijze waarop kan worden gewerkt. Met name in het voorjaar 2020, tijdens de eerste lockdown, was het vanwege het thuiswerken zoeken naar nieuwe routines. Dit heeft zeker in die periode geleid tot enig productiviteitsverlies, waardoor verschillende onderzoeken een langere doorlooptijd kregen, waarop weer andere onderzoeken helaas later moesten starten. Niettemin is de rekenkamer erin geslaagd om de meeste geplande onderzoeken in 2020 af te ronden of op te starten.

Niet voor elke medewerker zijn de omstandigheden om thuis te werken ideaal, zeker toen halverwege 2020 bleek dat de thuiswerknorm nog wel even zou blijven gelden. Daarom is in de loop van 2020 besloten extra middelen te besteden aan alle benodigde thuiswerkfaciliteiten voor de medewerkers. Daarmee is niet alleen (digitale) ondersteuning geboden voor productief en doelmatig werken, maar bovenal ook een voor eenieder ergonomisch verantwoorde plek, waar het veilig, gezond en prettig werken is.

7-10 voortgang beleidsplan 2017-2021

In december 2017 is het beleidsplan 2017-2021 vastgesteld. Hierin is aangegeven dat elk jaar in het jaarverslag de voortgang wordt beoordeeld. In het beleidsplan is een lijst van voorgenomen prestaties en activiteiten opgenomen. Hierna staan de voor 2020 voorgenomen activiteiten en prestaties genoemd, met daarbij de realisatie.

inhoudelijke oriëntatie***tien afgeronde onderzoeken, waarvan zeven voor Rotterdam***

Dit streven is grotendeels gerealiseerd. Er zijn vanuit de Rotterdamse rekenkamer zes onderzoeken uitgevoerd. Van één gepland onderzoek, een G4-analyse naar geheimhouding, is de voorgenomen publicatie in december 2020 niet gerealiseerd. Dit onderzoek, in de vorm van een aantal brieven, is op 25 januari 2021 gepubliceerd.

Ten behoeve van de aangesloten gemeenten zijn zeven onderzoeken gepubliceerd. Dat betekent dat het bureau van de Rekenkamer Rotterdam in totaal dertien onderzoeken heeft afgerond, ruim boven het streven van tien.

twee afgeronde onderzoeken van < 100 dagen (Rekenkamer Rotterdam)

Deze doelstelling is eveneens grotendeels gehaald. Er zijn twee kleinere onderzoeken gepubliceerd: de onderzoeksbrief over Feyenoord City en de beoordeling van de colleegetargets. Het laatste onderzoek kostte 29 dagen, het eerste net iets meer dan 100 onderzoeksdagen (105).

één afgerond onderzoek met een relatie met de 3D (Rekenkamer Rotterdam)

Deze doelstelling is gerealiseerd. Het onderzoek naar SROI heeft enige relatie met de 3D (waar het gaat om de inzet van arbeidsgehandicapten).

één afgerond onderzoek naar of met aandacht voor integriteit, in de periode 2019-2021 (Rekenkamer Rotterdam)

Nog niet gerealiseerd. In december 2020 heeft de raad de rekenkamer per motie verzocht onderzoek te doen naar integriteit binnen de gemeente Rotterdam.

De rekenkamer heeft per brief van 28 januari 2021 hier mee ingestemd. Dit onderzoek zal in 2021 zijn afgerond.

relatief gelijke verdeling onderzoeken beleid en bedrijfsvoering (Rekenkamer Rotterdam)

Er is een relatief gelijke verdeling gerealiseerd. De onderzoeken naar onderwijs-huisvesting, Feyenoord City en SROI hebben een nadruk op bedrijfsvoering. De onderzoeken naar het bereik van cultuursubsidies en naar burgerinitiatieven zijn primair beleidsonderzoeken.

helft afgeronde onderzoeken bovenlokale uitstraling (Rekenkamer Rotterdam)

Gerealiseerd. De resultaten van het onderzoek naar onderwijshuisvesting, Feyenoord City en burgerinitiatieven ontstegen het Rotterdamse belang dusdanig, dat de resultaten ook buiten Rotterdam zijn opgepakt (door media, andere overheden, professionele organisaties).

één afgerond onderzoek met een sterk ex (dur)ante karakter (Rekenkamer Rotterdam)

Hoewel elk onderzocht onderwerp bestuurlijk en beleidsmatig in beweging is, hebben de meeste afgeronde onderzoeken toch vooral een ex post karakter. Het onderzoek naar Feyenoord City heeft nadrukkelijk een zeer sterke ex (dur)ante component in zich. Daarmee is deze prestatie-indicator gerealiseerd.

één afgerond onderzoek met technieken als big data analyse (Rekenkamer Rotterdam)

Niet gerealiseerd. Deze techniek – in de zin van koppelen van grote databestanden – wordt momenteel toegepast in het onderzoek naar de woonvisie in Rotterdam. In 2021 zal deze voorgenomen prestatie zonder meer zijn gerealiseerd.

twee afgeronde onderzoeken met betrokkenheid burgers/doelgroep beleid (Rekenkamer Rotterdam)

Dit is gerealiseerd. Het onderzoek naar burgerinitiatieven is volledig gebaseerd op ervaringen van burgers. In het onderzoek naar SROI is ook de doelgroep (in dit geval opdrachtnemers van de gemeente) in het onderzoek betrokken.

één afgerond thematisch project, 2017-2021, elk 1,5 jaar (Rekenkamer Rotterdam)

In november 2018 zijn op een symposium in het kader van het 20-jarig bestaan van de Rekenkamer Rotterdam de resultaten van het project rode draad gepresenteerd. Dit heeft geleid tot een publicatie 'Publieke waarde in de knel' dat binnen en buiten Rotterdam veel aandacht heeft gekregen. In 2020 liep een thematisch project naar soft controls, wat begin 2021 zal zijn afgerond. Al met al is deze voorgenomen prestatie gerealiseerd.

vastgestelde systematiek monitoring uitvoering aanbevelingen

Nog niet gerealiseerd. In 2020 heeft een onderzoeker de taak gekregen dit uit te werken. Medio 2021 zal dit zijn afgerond.

externe oriëntatie

gemiddeld drie verzoekonderzoeken van de raad per jaar (Rekenkamer Rotterdam)

In december 2020 heeft de Rotterdamse raad een verzoek voor een onderzoek naar integriteit gedaan. Daarmee is deze doelstelling niet gerealiseerd.

elk rapport krijgt substantiële politiek-bestuurlijke behandeling

Grotendeels gerealiseerd. De rapporten van alle rekenkamers wordt door de raden over het algemeen uitvoerig bediscussieerd, regelmatig leidend tot aanvullende moties en toezeggingen. De brief over de collegetargets is niet behandeld.

alle onderzoeken krijgen aandacht in lokale en regionale media

Grotendeels gerealiseerd. Verreweg de meeste in 2020 afgeronde onderzoeken hebben aandacht gekregen van op zijn minst de plaatselijke media, zij het dat het ene rapport (aanzienlijk) meer media-aandacht kreeg dan het andere. Desondanks hebben de burgers van betreffende gemeenten via deze weg kennis kunnen nemen van de inhoud van de rapporten en daarmee van het functioneren en presteren van hun lokale overheid. Via de weg van de media heeft de rekenkamer daarmee bijgedragen aan de transparantie van het openbaar bestuur.

één onderzoek ontvangt landelijke visuele media-aandacht

Gerealiseerd. Het onderzoek naar Feyenoord City heeft landelijke aandacht gehad. Daarmee heeft het onderzoek een bovenlokale bijdrage geleverd aan de bewustwording rondom het publiek belang van overheidsinvesteringen.

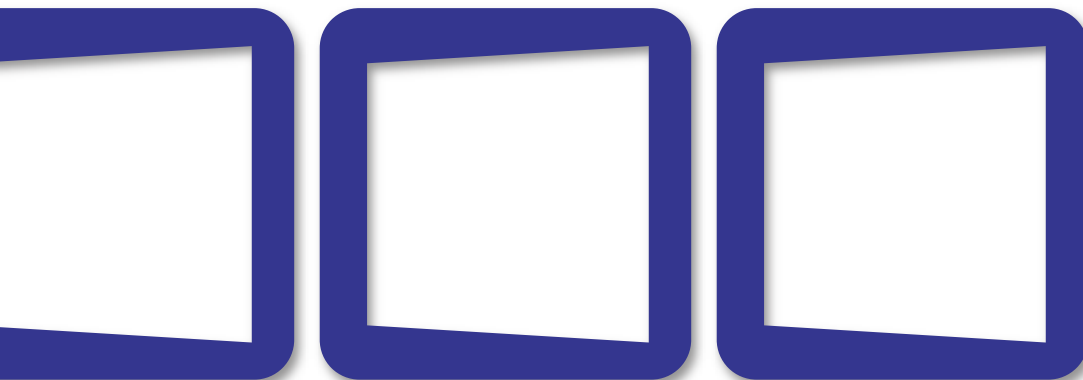
interne oriëntatie

afgeronde zelfevaluatie toepassing Kwaliteitshandvest

Deze voor 2018 voorgenomen zelfevaluatie wordt uitgevoerd in de eerste helft van 2021 en is uiterlijk 1 juni gereed.

twee afgeronde onderzoeken met innovatieve methoden

Niet gerealiseerd. De onderwerpen waarover in 2020 rapporten zijn verschenen, konden met voor de rekenkamer vertrouwde methoden en beoordelingskaders worden onderzocht. Zij gaven geen aanleiding voor specifieke innovaties.

8 jaarrekening Rekenkamer Rotterdam

8-1 resultatenrekening

De resultatenrekening 2020 bevat een aanvulling ten opzichte van de begroting, doordat de Rekenkamer Rotterdam tijdelijk ondersteuning biedt aan de rekenkamer Sint Eustatius. Hiervoor ontvangt de rekenkamer ook in 2021 een aanvullende bijdrage. De begroting voor 2021 wijkt door deze incidentele baten op een aantal punten af van de reguliere begroting. De aanvullende bijdrage is in 2021 deels opgenomen in de loonbetalingen (€64.000) en deels in de post goederen en diensten (hiervoor is €37.000 begroot).

tabel 8-1: resultatenrekening 2020 (in €)

	rekening 2019	begroting 2020	rekening 2020	begroting 2021
loonbetalingen en sociale premies	1.294.745	1.419.157	1.329.297	1.484.724
personeel van derden	201.744	100.000	156.950	150.000
huisvestingskosten	168.318	163.000	180.205	165.975
goederen en diensten	125.037	95.000	112.785	145.478
automatiseringskosten	77.424	60.000	89.148	73.434
kapitaalslasten	0	0	0	
totaal uitgaven	1.867.269	1.837.157	1.868.385	2.019.611
bijdrage gemeente Rotterdam	1.494.544	1.539.000	1.538.488	1.562.976
bijdrage gemeente Barendrecht	62.511 ²	62.300	51.308	63.300
bijdrage gemeente Lansingerland	92.459	90.000 ³	99.663	95.483
bijdrage gemeente Albrandswaard	0	0	1.250	39.100
bijdrage gemeente Capelle a/d IJssel	101.546	100.000	127.012	103.500
bijdrage gemeente Krimpen a/d IJssel	50.626	43.857 ⁴	45.392	44.252
Sint Eustatius	0	0	55.800	111.000
overige inkomsten	56.887	2.000	2.864	
totaal inkomsten	1.858.573	1.837.157	1.921.777	2.019.611
saldo	-8.695	0	53.392	0
correctie 2018 reserve	21.149			
toevoeging/onttrekking reserves	12.454		53.392	
resultaat	0	0	0	0

² Dit bedrag wijkt af van het bedrag dat is opgenomen in tabel 8-4. De facturatie van de vaste bijdrage van € 3.500 kon door het sluiten van de administratie in Barendrecht niet meer in 2019 worden geboekt. In de Rotterdamse administratie is dit bedrag wel meegenomen. In 2020 is dit verrekend.

³ Dit bedrag wijkt af van het bedrag dat is opgenomen in tabel 8-7. In de oorspronkelijke begroting was geen rekening gehouden met indexatie.

⁴ Dit bedrag wijkt af van het bedrag dat is opgenomen in tabel 8-13. In de oorspronkelijke begroting was geen rekening gehouden met indexatie.

Voor de rekenkamer Sint Eustatius is een aparte bestemmingsreserve in het leven geroepen. Van het resultaat van €53.392 wordt €34.478 aan deze bestemmingsreserve toegevoegd. De resterende €18.914 wordt aan de egalisatiereserve van de Rekenkamer Rotterdam toegevoegd.

8-2 toelichting op de resultatenrekening

algemeen

Samen met de onderdelen Raad/Commissies, Griffie en de Gemeentelijke Ombudsman vormt de rekenkamer in administratieve zin de kostenplaats Raad binnen het concern Rotterdam. De jaarrekening van de kostenplaats Raad wordt eveneens gepubliceerd als onderdeel van het concern Rotterdam.

begroting 2020 en 2021

Per 5 oktober 2020 wordt de rekenkamerfunctie voor Albrandswaard uitgeoefend. De bijdragen van de gemeenten Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel en Krimpen aan den IJssel zijn in de begroting 2021 verhoogd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 en 2021 is een bijdrage voor de uitvoering van de rekenkamerfunctie in Sint Eustatius opgenomen. Dit is een tijdelijke ondersteuning die tot incidentele kosten en baten leidt.

uitgaven

loonbetalingen en sociale premies

De personeelskosten zijn iets lager dan was begroot. De lagere kosten worden voornamelijk veroorzaakt door het open staan van vacatureruimte en door onbezoldigd verlof.

personeel van derden

In 2020 heeft de rekenkamer extern personeel ingehuurd voor ondersteuning met specifieke expertise bij projecten, ter invulling van openstaande vacatures en voor tijdelijke vervanging. De inhuur is iets hoger dan begroot door extra inhuur vanwege het uitvallen van een medewerker.

huisvestingskosten

De huisvestingskosten bestaan uit de huur, de servicekosten, de energiekosten en de kosten van facilitaire dienstverlening door de Rotterdamse Service Organisatie voor de kantoorruimte van de Rekenkamer Rotterdam aan de Meent (Minervahuis II). Deze kosten hebben de begroting overschreden. Dit wordt veroorzaakt door de uitvoering van schoonmaakwerkzaamheden vanwege roetschade na een brand op de begane grond.

goederen en diensten

Hier zijn de uitgaven verantwoord van alle overige kosten gemaakt door de Rekenkamer Rotterdam. In deze post is een vergoeding voor schoonmaakkosten vanwege de roetschade opgenomen. Dit veroorzaakt een meevaller. De uitgaven zijn niettemin hoger dan begroot door hogere interne doorbelastingen (voor facilitair en financiën), extra uitgaven om medewerkers in coronatijd verantwoord thuis te kunnen laten werken en een tijdelijk CBS-abonnement op microdata ten behoeve van onderzoek.

automatiseringskosten

De automatiseringskosten bestaan uit de gehele ICT-voorziening van de Rekenkamer Rotterdam. De automatiseringskosten waren in 2020 te laag begroot ten opzichte van voorgaande jaren. Daarnaast zijn extra ICT-uitgaven gemaakt om medewerkers in coronatijd doelmatig thuis te kunnen laten werken en voor de aanschaf van extra software licenties om thuiswerken beter te kunnen ondersteunen. De te lage begroting is gecorrigeerd in de begroting 2021.

inkomsten

bijdrage gemeente Rotterdam

De rekenkamer is onderdeel van de gemeente Rotterdam. Naast haar activiteiten voor de gemeente Rotterdam heeft de rekenkamer ook nog de mogelijkheid om de rekenkamerfunctie bij andere gemeenten in te vullen. De daarbij gegenereerde inkomsten zijn extra en verlagen de uiteindelijke kosten voor de gemeente Rotterdam.

bijdragen gemeenten Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Albrandswaard

Dit betreft de vergoedingen van de gemeenten ten behoeve van de uitoefening van de rekenkamerfunctie. De in 2020 gemaakte onderzoekskosten zijn in rekening gebracht bij de gemeente.

Sint Eustatius

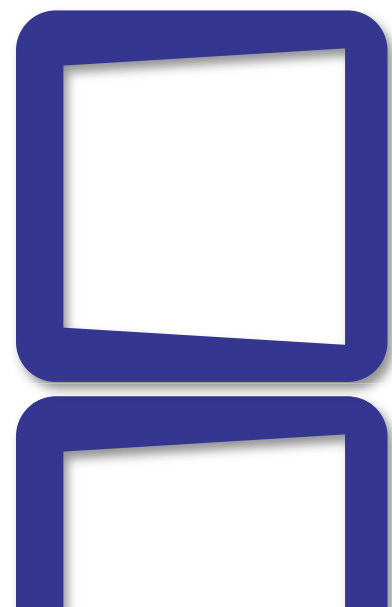
Onder deze post is de vergoeding geboekt die de rekenkamer ontvangt voor het uitoefenen van de rekenkamerfunctie voor Sint Eustatius. Vanwege corona kon een deel van de voorgenomen werkzaamheden niet worden uitgevoerd in 2020. Deze middelen zijn toegevoegd aan een aparte bestemmingsreserve voor Sint Eustatius.

overige inkomsten

Deze post bestaat onder andere uit ontvangen vergoedingen voor presentaties en bijdragen aan cursussen die door de rekenkamer aan derden zijn geleverd.

resultaat

Het positieve saldo in 2020 bedraagt €53.392. Een deel van dit resultaat wordt aan de bestemmingsreserve voor Sint Eustatius toegevoegd (€34.478) en een deel aan de egaliseringsreserve van de Rekenkamer Rotterdam (€18.914)

8-3 balans

tabel 8-2: balans (in €)

activa	2020	2019	passiva	2020	2019
vaste activa	0	0	vaste passiva		
materiële vaste activa	0	0	<i>eigen vermogen</i>		
			bestemmingsreserves	270.486	217.094
			<i>vreemd vermogen</i>		
			langlopende schulden	0	0
vlottende activa	271.286	217.488	vlottende passiva	800	394
kortlopende vorderingen			kortlopende schulden		
debiteuren	95.450	69.068	crediteuren	800	0
overlopende activa	175.836	148.420	overlopende passiva	0	394
totaal activa	271.286	217.488	totaal passiva	271.286	217.488

8-4 toelichting op de balans

activa

materiële vaste activa

De materiële vaste activa betreft de investering van de renovatie en uitbreiding van de kantoorruimte aan de Meent (Minervahuis II). Eind 2006 is deze herhuisvesting afgerond en op de balans geactiveerd. In 2007 heeft de eerste afschrijving plaatsgevonden (10% van de aanschafwaarde). 2016 was het laatste jaar van afschrijving. Deze post is vanaf 2017 vervallen.

debiteuren

Dit betreft de stand van de openstaande debiteuren (de openstaande verkoopfacturen) ultimo 2020. Dit is een bedrag van €95k.

overlopende activa

Sinds medio 2014 wordt de administratie van de Rekenkamer Rotterdam in de administratie van de gemeente Rotterdam gevoerd. In dat kader betreft de overlopende activa een balanssluitpost.

passiva

bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve van de Rekenkamer Rotterdam bestaat uit een egalisatie-reserve die als doel heeft de continuïteit van de onderzoeken te waarborgen. De reserve kent een maximum van €250k. Het resultaat van €19k in 2020 is aan de reserve toegevoegd. De reserve heeft daarmee een omvang van €236k.

langlopende schulden

De langlopende schulden betroffen de financiering van de materiële vaste activa (zie materiële vaste activa). Deze post is vervallen.

crediteuren

De overige schulden betreffen de stand van de openstaande crediteuren (openstaande inkoopfacturen) ultimo 2020.

overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen de stand van de nog te betalen bedragen, waarvan de factuur in 2021 ontvangen wordt, maar de prestatie geleverd is in 2020.

8-5 verrekening 2020

De directeur en medewerkers van de rekenkamer zijn aangesteld bij de gemeente Rotterdam. Hun salaris en overige kosten komen in eerste instantie ten laste van het budget van de Rekenkamer Rotterdam. Alle kosten die gemaakt worden voor de Rekenkamer Barendrecht, Rekenkamer Lansingerland, Rekenkamer Capelle aan den IJssel, Rekenkamer Krimpen aan den IJssel of Rekenkamer Albrandswaard worden vervolgens aan de betreffende gemeenten doorberekend.

In de begroting van de Rekenkamer Rotterdam staat het volledige budget dat in Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Albrandswaard beschikbaar is voor de rekenkamer als verwachte inkomsten vermeld. De jaarrekening vermeldt alleen het bedrag dat in 2020 daadwerkelijk in rekening is gebracht in verband met de gemaakte kosten. Voor de berekening hiervan wordt gebruik gemaakt van drie kostensoorten:

- een basisbedrag dat de algemene kosten dekt (bestuurlijk overleg, jaarplan, jaarverslag etc.). De hoogte van dit basisbedrag is gerelateerd aan onder meer het aantal contacten en gesprekken dat met de betreffende gemeente wordt gevoerd;
- kosten voor externe inhuur ten behoeve van het onderzoek bij de betreffende gemeente op basis van werkelijke kosten;
- er wordt een uurtarief in rekening gebracht voor het onderzoek bij de betreffende gemeente. Daartoe zijn in een kostenverdeelstaat alle kosten behoudens bovenstaande (maar inclusief ondersteuning en eventuele stagiaires) omgeslagen naar het totaal voor onderzoek beschikbare uren van de directeur, bureauhoofd, projectleiders en onderzoekers.

tabel 8-3: uurtarief (in €)

functie	2018	2019	2020
directeur	226	238	247
bureauhoofd	150	157	163
projectleider	106	111	112
onderzoeker	83	85	85

8-5-1 Rekenkamer Barendrecht

Voor de onderzoeken in 2020 heeft de Rekenkamer Barendrecht de volgende bedragen begroot en gerealiseerd.

tabel 8-4: begroting en realisatie Rekenkamer Barendrecht (in €)

jaar	begroot	gerealiseerd	resultaat
2019	61.400	59.011 ⁵	2.389
2020	62.300	54.808	7.492

De mate waarin de begroting wordt uitgeput, is afhankelijk van het aantal onderzoeksdagen dat de Rekenkamer Barendrecht feitelijk realiseert in het begrotingsjaar. Door verschillen in omvang en diepgang, maar ook omdat onderzoeken anders lopen dan gepland, zal de realisatie vrijwel altijd afwijken van de begroting en zal er budget overblijven of tekort zijn. Om die reden beschikt de Rekenkamer Barendrecht over een egalisatiereserve met een maximale omvang van 40% van het budget. Is dit maximum bereikt, dan vloeit het resultaat terug naar de algemene middelen. In tabel 8-5 zijn de mutaties in de reserves weergegeven voor de periode 2006-2020.

tabel 8-5: ontwikkeling reserves Rekenkamer Barendrecht (in €)

jaar	beginsaldo	mutatie	eindsaldo
2006	-	-	25.414
2007	25.414	-25.414	0
2008	0	16.000	16.000
2009	16.000	16.191	32.191
2010	32.191	2.745	34.936
2011	34.936	-23.435	11.501
2012	11.501	11.107	22.608
2013	22.608	-13.864	8.744
2014	8.744	0	8.744
2015	8.744	-3.169	5.575
2016	5.575	7.999	13.574
2017	13.574	-8.225	5.348
2018	5.348	5.938	11.286
2019	11.286	2.873 ⁶	14.159
2020	14.159	7.492	21.651

⁵ Dit bedrag is exclusief de vaste bijdrage van €3.500. De vaste bijdrage kon door het sluiten van de administratie in Barendrecht niet meer in 2019 worden geboekt. In 2020 is dit verrekend.

⁶ In 2017 heeft de gemeente Barendrecht per abuis een deel van de in rekening gebracht BTW (3%) niet gecompenseerd en is destijds een bedrag van €484 ten laste van de reserve gebracht. In 2019 is toegezegd dit alsnog te compenseren en heeft de rekenkamer in afwachting daarvan een extra bijdrage gereserveerd. Dit verklaart het verschil tussen de bedragen in de tabellen 8-4 en 8-5.

In tabel 8-6 is gespecificeerd welke bedragen door de Rekenkamer Rotterdam in 2020 zijn gefactureerd voor onderzoek ten behoeve van de Rekenkamer Barendrecht.

tabel 8-6: gefactureerde bedragen Rekenkamer Barendrecht (in €)

	uren	bedrag	gem. uurtarief
Nieuw Reijerwaard	328	38.407	117
Woonvisie	82	9.401	115
vaste bijdrage 2019/2020 ⁷		7.000	
totaal	410	54.808	

8-5-2 Rekenkamer Lansingerland

In 2020 is onderzoek uitgevoerd naar schuldhulp en naar beleid voor ouderen om zo lang mogelijk thuis te wonen en is onderzoek opgestart naar de woonvisie. Voor deze onderzoeken zijn de volgende bedragen begroot en gerealiseerd.

tabel 8-7: begroting en realisatie Rekenkamer Lansingerland (in €)

jaar	begroot	gerealiseerd	resultaat
2019	90.000	90.440	-440
2020	93.983	99.663	-5.680

De mate waarin de begroting wordt uitgeput, is afhankelijk van het aantal onderzoeksdagen dat de Rekenkamer Lansingerland feitelijk realiseert in het begrotingsjaar. Door verschillen in omvang en diepgang, maar ook omdat onderzoeken anders lopen dan gepland, zal de realisatie vrijwel altijd afwijken van de begroting en zal er budget overblijven of tekort zijn. Om die reden beschikt de rekenkamer over een egalisatiereserve met een maximale omvang van 40% van het budget. Is dit maximum bereikt, dan vloeit het resultaat terug naar de algemene middelen. In tabel 8-8 zijn de mutaties in de reserves weergegeven voor de periode 2007-2020.

⁷ Dit bedrag is inclusief de vaste bijdrage van €3.500 voor 2019. De vaste bijdrage kon door het sluiten van de administratie in Barendrecht niet meer in 2019 worden geboekt. In 2020 is dit verrekend.

tabel 8-8: ontwikkeling reserves Rekenkamer Lansingerland (in €)

jaar	beginsaldo	mutatie	eindsaldo
2007	-	-	30.000
2008	30.000	375	30.375
2009	30.375	-12.313	18.062
2010	18.062	1.050	19.112
2011	19.112	13.708	32.820
2012	32.820	-2.533	30.287
2013	30.287	-2.902	27.385
2014	27.385	0	27.385
2015	27.385	-20.563	6.822
2016	6.822	-1.192	5.630
2017	5.630	251	5.881
2018	5.881	21.926	27.807
2019	27.807	-440	27.367
2020	27.367	-5.680	21.687

In de volgende tabel is gespecificeerd welke bedragen in 2020 door de Rekenkamer Rotterdam zijn gefactureerd voor onderzoek voor de Rekenkamer Lansingerland.

tabel 8-9: gefactureerde bedragen Rekenkamer Lansingerland (in €)

	uren	bedrag	gem. uurtarief
langer thuis wonen	283	27.090	96
schuldhulpverlening	573	56.807	99
woonvisie	131	11.773	90
vaste bijdrage 2019		3.500	
totaal	987	99.663	

8-5-3 Rekenkamer Capelle aan den IJssel

In 2020 is onderzoek naar IBOR, aanbestedingen en het Nieuwe Rivium uitgevoerd. Dit laatste onderzoek wordt in 2021 gepubliceerd. Voor deze onderzoeken zijn door de Rekenkamer Capelle aan den IJssel de volgende bedragen begroot en gerealiseerd.

tabel 8-10: begroting en realisatie Rekenkamer Capelle aan den IJssel (in €)

jaar	begroot	gerealiseerd	resultaat
2019	100.000	101.546	-1.546
2020	100.000	127.012	-27.012

De mate waarin de begroting wordt uitgeput, is afhankelijk van het aantal onderzoeksdagen dat de Rekenkamer Capelle aan den IJssel feitelijk realiseert in het begrotingsjaar. Door verschillen in omvang en diepgang, maar ook omdat onderzoeken anders lopen dan gepland, zal de realisatie vrijwel altijd afwijken van de begroting en zal er budget overblijven of tekort zijn. Om die reden beschikt de rekenkamer sinds 2016 over een egalisatiereserve met een maximale omvang van 40% van het budget.

Is dit maximum bereikt, dan vloeit het resultaat terug naar de algemene middelen. In tabel 8-11 zijn de mutaties in de reserves weergegeven vanaf 2016. In 2020 is meer besteed dan begroot. Dit is onttrokken aan de reserve.

tabel 8-11: ontwikkeling reserves Rekenkamer Capelle aan den IJssel (in €)

jaar	beginsaldo	mutatie	eindsaldo
2016	0	4.932	4.932
2017	4.932	-1.419 ⁸	3.513
2018	3.513	34.695	38.208
2019	38.208	-1.546	36.662
2020	36.662	-27.012	9.650

In de volgende tabel is gespecificeerd welke bedragen door de Rekenkamer Rotterdam in 2020 zijn gefactureerd voor onderzoek voor de Rekenkamer Capelle aan den IJssel.

tabel 8-12: gefactureerde bedragen Rekenkamer Capelle aan den IJssel (in €)

	uren	bedrag	gem. uurtarief
IBOR	397	42.489	107
externe inzet IBOR		4.940	
aanbestedingen	524	45.317	87
Nieuw Rivium	286	28.842	101
vaste bijdrage 2020		4.200	
totaal	1.206	127.012	

8-5-4 Rekenkamer Krimpen aan den IJssel

In 2020 zijn de onderzoeken naar de Grote Kruising en naar het afvalbeleid gepubliceerd grotendeels uitgevoerd. Voor deze onderzoeken zijn de volgende bedragen begroot en gerealiseerd.

tabel 8-13: begroting en realisatie Rekenkamer Krimpen aan den IJssel (in €)

jaar	begroot	gerealiseerd	resultaat
2019	43.857	50.626	-6.769
2020	43.684	45.392	-1.708

De mate waarin de begroting wordt uitgeput, is afhankelijk van het aantal onderzoeksdagen dat de Rekenkamer Krimpen aan den IJssel feitelijk realiseert in het begrotingsjaar. Door verschillen in omvang en diepgang, maar ook omdat onderzoeken anders lopen dan gepland, zal de realisatie vrijwel altijd afwijken van de begroting en zal er budget overblijven of tekort zijn. Om die reden beschikt de rekenkamer over een

⁸ Ten opzichte van het jaarverslag 2018 is een correctie op de mutatie van de reserve doorgevoerd. De rekenkamer was in dat jaar uitgegaan van een lager budget dan feitelijk in de gemeentebegroting was opgenomen. Hierdoor was uitgegaan van een tekort van € 4.419 in plaats van € 1.419. De reserve neemt daardoor met € 3.000 toe.

egalisatiereserve met een maximale omvang van 40% van het budget. Is dit maximum bereikt, dan vloeit het resultaat terug naar de algemene middelen. In tabel 8-14 is de mutatie in de reserves weergegeven. In 2020 is meer besteed dan begroot. Dit is onttrokken aan de egalisatiereserve.

tabel 8-14: ontwikkeling reserves Rekenkamer Krimpen aan den IJssel (in €)

jaar	beginsaldo	mutatie	eindsaldo
2018	0	9.441	9.441
2019	9.441	-6.769	2.672
2020	2.672	-1.708	964

In de volgende tabel is gespecificeerd welke bedragen door de Rekenkamer Rotterdam in 2020 zijn gefactureerd voor onderzoek voor de Rekenkamer Krimpen aan den IJssel.

tabel 8-15: gefactureerde bedragen Rekenkamer Krimpen aan den IJssel (in €)

	uren	bedrag	gem. uurtarief
de grote kruising	14	1.994	142
afvalbeleid	396	40.398	102
vaste bijdrage 2020		3.000	
totaal	410	45.392	

8-5-5 Rekenkamer Albrandswaard

Sinds het najaar van 2020 wordt de rekenkamerfunctie voor de gemeente Albrandswaard door de Rekenkamer Rotterdam uitgevoerd. In 2020 zijn nog geen onderzoeken uitgevoerd of opgestart.

tabel 8-16: begroting en realisatie Rekenkamer Albrandswaard (in €)

jaar	begroot	gerealiseerd	resultaat
2020	9.375	1.250	8.125

De rekenkamer beschikt over een egalisatiereserve met een maximale omvang van 40% van het budget. Is dit maximum bereikt, dan vloeit het resultaat terug naar de algemene middelen. In tabel 8-17 is de stand van de reserves weergegeven. In 2020 is een egalisatiereserve opgebouwd.

tabel 8-17: ontwikkeling reserves Rekenkamer Albrandswaard (in €)

jaar	beginsaldo	mutatie	eindsaldo
2020	0	8.125	8.125

Rekenkamers

ROTTERDAM, BARENDRECHT, LANSINGERLAND, CAPELLE AAN DEN IJSSEL, KRIMPEN AAN DEN IJSSEL EN ALBRANDSWAARD

In de volgende tabel is gespecificeerd welke bedragen door de Rekenkamer Rotterdam in 2020 zijn gefactureerd voor onderzoek voor de Rekenkamer Albrandswaard.

tabel 8-18: gefactureerde bedragen Rekenkamer Albrandswaard (€)

	uren	bedrag	gem. uurtarief
vaste bijdrage 2020		1.250	
totaal	0	1.250	

9 onderzoeksplannen 2021

9-1 inleiding

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de nieuwe onderzoeken die de Rekenkamers Rotterdam, Barendrecht, Lansingerland, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Albrandswaard in 2021 zullen starten.

9-2 Rekenkamer Rotterdam – nieuwe onderzoeken 2021

Voor 2020 was de start van onder meer drie onderzoeken gepland, te weten de groene buitenruimte, de MRDH en het prostitutiebeleid. Vanwege corona is in met name het voorjaar van 2020 de doorlooptijd van verschillende onderzoeken echter langer geworden dan oorspronkelijk gepland. Daarnaast heeft de raad in december 2020 in een motie de rekenkamer verzocht een onderzoek te doen naar de integriteit van de gemeente Rotterdam, waarop de rekenkamer instemmend heeft gereageerd. Door beide zaken is het niet gelukt in 2020 of begin 2021 te starten met de betreffende geprogrammeerde onderzoeken. Als deze onderzoeken gaan worden uitgevoerd, is de publicatie niet eerder dan begin 2022. Omdat het de vraag is of de raad tegen die tijd nog net zoveel waarde hecht aan deze onderwerpen als tijdens de stemkastsessie op 5 december 2019 over de programmering 2020, besloot de rekenkamer deze onderwerpen opnieuw mee te nemen in de stemkastsessie met de raad voor de programmering 2021. Deze bijeenkomst is op 16 maart 2021 gehouden en twee van de drie genoemde onderwerpen – prostitutiebeleid en groene buitenruimte – eindigden in de top drie en zijn dus ook opgenomen in het onderzoeksprogramma 2021. Het andere onderwerp van de top drie is de aanpak van corona.

prostitutiebeleid

Rond de zomer van 2021 start de rekenkamer een onderzoek naar het prostitutiebeleid van de gemeente. Beoordeeld zal worden in welke mate de gemeente zicht heeft op de (illegale) prostitutie in Rotterdam en erin slaagt uitwassen tegen te gaan. Voorafgaand aan de start van het onderzoek zal ten behoeve van de afbakening een nadere verkenning worden uitgevoerd. Er wordt naar gestreefd het onderzoek begin 2022 te hebben afgerond.

groene buitenruimte

Opeenvolgende colleges hebben doelstellingen voor een groenere openbare ruimte. Ook burgers vinden een groene buitenruimte belangrijk, wat bleek uit het feit dat dit onderwerp hoog scoorde bij het hierboven genoemde burgerpanel. De rekenkamer gaat onderzoeken in hoeverre de ambities voor een groenere buitenruimte worden gerealiseerd en wat de oorzaken zijn voor eventueel achterblijvende resultaten (zoals andere claims op de buitenruimte die meer prioriteit krijgen). Mede op basis van de discussie met de raad in de voornoemde van de stemkastsessie worden de stadsprojecten groen, die pas recent van start zijn gegaan, buiten beschouwing gelaten. Het onderzoek start medio 2021 en zal begin 2022 tot een publicatie leiden.

aanpak coronacrisis

Voor de reactie op en de aanpak van de coronacrisis heeft de gemeente zowel eigen financiële middelen als capaciteit moeten inzetten, in het bijzonder die van de GGD. De rekenkamer wil in haar onderzoek de raad inzicht bieden hoeveel middelen het college heeft ingezet, welke (begrotings)regels daarbij zijn gehanteerd en in welke mate dit ten koste is gegaan van andere geplande en begrote activiteiten. Het onderzoek start in de zomer en zal enige tijd voor de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen zijn afgerond.

integriteit

Op 17 december 2020 heeft de raad de rekenkamer in een motie verzocht een onderzoek te doen naar de integriteit binnen de gemeente Rotterdam. Per brief van 27 januari 2021 heeft de rekenkamer de raad aangegeven op dit verzoek in te gaan.

De Rekenkamer Rotterdam heeft veel ervaring met integriteitsonderzoek. Zo verscheen in 2015 het rapport 'Handelen in vertrouwen', een onderzoek naar integriteitsrisico's in het subsidieproces. Als vervolgonderzoek publiceerde de rekenkamer in maart 2016 het rapport 'Kwetsbaar vertrouwen' naar integriteitsrisico's in het inkoop- en aanbestedingsproces. In juli 2018 bood de rekenkamer het rapport 'Werken onder druk' aan, wat handelt over oneigenlijke politiek-bestuurlijke druk op ambtenaren.

De rekenkamer zal in het onderzoek nagaan of en op welke wijze er door het college opvolging is gegeven aan in de rapporten 'Kwetsbaar vertrouwen' en 'Werken onder druk' opgenomen aanbevelingen en met welke resultaten. Net als in het rapport 'Kwetsbaar vertrouwen' zal de rekenkamer dit nader toetsen aan de hand van concrete casussen, waaronder in ieder geval casussen binnen het cluster W&I en het cluster SO.

9-3 Rekenkamer Barendrecht – nieuwe onderzoeken 2021**Meedoen voor minima**

De gemeente Barendrecht kent de Regeling Meedoen. Hierop kunnen minima een beroep doen voor een tegemoetkoming in de kosten van bijvoorbeeld het lidmaatschap van een sportvereniging of van muziekles. De rekenkamer zal een analyse maken van het gebruik en bereik van deze regeling. Doet elk huishouden die daar recht op heeft, er ook een beroep op? Hierbij zal tevens worden gekeken naar de wijze waarop de gemeente bekendheid geeft aan deze regeling en hoe toegankelijk de regeling is. Het onderzoek start rond de zomer van 2021 en zal in het najaar van 2021 worden gepubliceerd.

afvalbeleid

De rekenkamer zal onderzoeken in welke mate de gemeente erin is geslaagd haar doelstellingen voor gescheiden inzameling te realiseren. Tevens zal de opbouw en rechtmatigheid van de afvalstoffenheffing worden beoordeeld. Het onderzoek start eind 2021 en zal voor de zomer van 2022 tot publicatie leiden.

9-4 Rekenkamer Lansingerland – nieuwe onderzoeken 2021**Wmo**

De rekenkamer gaat onderzoek doen naar de kosten van Wmo-arrangementen voor bijvoorbeeld ouderen en mensen met een beperking (zowel individuele als collectieve

voorzieningen). De vraag is hoe deze kosten zich ontwikkelen, of de gemeente voldoende inzicht heeft in de (te verwachten) vraag naar Wmo-voorzieningen en welke maatregelen zij neemt om de kosten adequaat te beheersen. Het onderzoek start rond de zomer van 2021 en zal aan het eind van het jaar worden gepubliceerd.

energietransitie

De rekenkamer zal tevens een onderzoek naar energietransitie starten. Daarbij zal zij zich in ieder geval richten op de gemeentelijke bijdrage aan de Regionale Energiestrategie. In het onderzoek zal bovendien worden gekeken op welke wijze de gemeente burgerbetrokkenheid en draagvlak onder burgers bij deze bijdrage en bij eventueel andere lopende projecten organiseert. Het onderzoek start eind 2021 en zal voor de zomer van 2022 worden afgerond.

9-5 Rekenkamer Capelle aan den IJssel – nieuwe onderzoeken 2021

Een onderzoek naar de Participatiewet (de nieuwe doelgroepen) stond oorspronkelijk voor eind 2020 in de programmering. Door uitloop van enkele andere onderzoeken, heeft dit onderzoek niet in 2020 kunnen starten. Omdat het de vraag was of dit onderwerp voor raadsleden nog net zo gewenst was als bijna 1,5 jaar geleden bij de stemkastsessie met de raad over het programma 2020, is dit onderwerp ook meegenomen in de stemkastsessie met de raad voor de programmering 2021. Tijdens deze bijeenkomst op 2 maart 2021 was de animo voor dit onderwerp vergeleken met andere onderwerpen relatief gering. Er zal daarom vooralsnog geen onderzoek meer naar dit onderwerp worden geprogrammeerd.

integraliteit sociaal domein

Binnen het sociaal domein zijn veel verschillende (welzijns)organisaties actief, met elk taken in bijvoorbeeld de jeugdzorg, jongerenwerk, ouderenzorg of maatschappelijk werk. De rekenkamer gaat in een onderzoek in kaart brengen welke organisaties (in opdracht van de gemeente) in het sociaal domein actief zijn. Daarbij zal zij kijken of er al dan niet overlap is in de werkzaamheden, de mate waarin wordt samengewerkt, of er voor de gemeente doelmatigheidswinst is te realiseren en of door de eventuele integraliteit publieke waarde wordt gecreëerd. Het onderzoek zal starten in het voorjaar van 2021 en in het najaar 2021 tot publicatie leiden.

woonvisie

In dit onderzoek zal een beoordeling worden gegeven van de voortgang van de uitvoering van de woonvisie en gekeken worden of de gerealiseerde en nog voorgenomen woningbouwopgave aansluit bij de behoeften van de verschillende Capelse bevolkingsgroepen. Daarbij is tevens aandacht voor de mate waarin (regionale) afspraken met corporaties en ontwikkelaars worden nagekomen. Het onderzoek start na de zomer van 2021 en zal begin 2022 tot publicatie leiden.

9-6 Rekenkamer Krimpen aan den IJssel – nieuwe onderzoeken 2021

subsidies

In het onderzoek zal de rekenkamer een beoordeling geven van de kwaliteit van de prestatieafspraken met gesubsidieerde instellingen, van de door de instellingen geleverde prestaties en van de wijze waarop de gemeente handelt bij eventueel niet nakomen van de prestatieafspraken. Synerkri zal één van de in het onderzoek

betrokken instellingen zijn. Op basis van de subsidieparagraaf in de jaarrekening zal een verdere nadere selectie van instellingen worden gemaakt. Het onderzoek start in het voorjaar en zal in het najaar 2021 gereed zijn.

9-7 Rekenkamer Albrandswaard – nieuwe onderzoeken 2021

woonvisie

Het onderzoek zal zich richten op de vraag of de woningbouwproductie van de afgelopen jaren conform de voornemens in de woonvisie is gerealiseerd en of de gemeente erin is geslaagd de woningvoorraad beter te laten aansluiten bij de woningbehoeften. Het onderzoek start in maart 2021 en zal na de zomer van 2021 tot een rapport leiden.

bijlagen

bijlage 1 rapporten en brieven 2020

Rekenkamer Rotterdam

- Een opdracht voor de stad, onderzoek naar toepassingen en resultaten social return, 12 februari 2020.
- Waarde van publiek, onderzoek publieksbereik cultuurplaninstellingen, 11 juni 2020.
- Collegetargets: tussentijdse beoordeling mijlpalen, 17 juni 2020.
- Aandeel zonder belang, onderzoek naar financiële bijdrage gemeente in Feyenoord City, 9 juli 2020
- Burgers op de bres, onderzoek naar gemeentelijke ondersteuning van burgerinitiatieven, 15 oktober 2020.
- Gefundeerd bouwen, onderzoek naar nieuwbouw en renovatie van scholen, 12 november 2020.

Rekenkamer Barendrecht

- Grond voor twijfel, onderzoek naar verdeling kosten en opbrengsten Nieuw Reijerwaard, 25 juni 2020.

Rekenkamer Lansingerland

- Kwetsbaar en uit beeld, onderzoek naar ondersteuning van ouderen bij langer thuis wonen, 20 mei 2020.
- Belofte maakt schuld, onderzoek naar schuldhulpverlening, 28 oktober 2020.

Rekenkamer Capelle aan den IJssel

- Openbaar goed, onderzoek naar groen, wegen en openbare verlichting, 16 juli 2020.
- Grip op inkoop, onderzoek naar inkoop en aanbestedingen, 17 december 2020.

Rekenkamer Krimpen aan den IJssel

- Ongefundeerd aan de slag, onderzoek naar project de Grote Kruising, 4 februari 2020.
- Een dure scheiding, onderzoek naar het afvalbeleid van de gemeente Krimpen aan den IJssel, 9 december 2020.

bijlage 2 financiële reserve Rotterdam

tabel b-1: opbouw reserves 2000-2020 (€)

	onttrekking	toevoeging	saldo
stand 31 december 2000			49.920
toevoeging 2001		36.639	
stand 31 december 2001			86.559
toevoeging 2002		58.592	
stand 31 december 2002			145.151
onttrekking 2003	50.870		
stand 31 december 2003			94.281
onttrekking 2004	85.771		
stand 31 december 2004			8.510
toevoeging 2005		93.182	
stand 31 december 2005			101.692
onttrekking 2006	37.000		
stand 31 december 2006			64.692
toevoeging 2007		58.000	
stand 31 december 2007			122.692
onttrekking 2008	57.000		
stand 31 december 2008			65.692
toevoeging 2009		76.000	
stand 31 december 2009			141.692
toevoeging 2010		0	
stand 31 december 2010			141.692
toevoeging 2011		52.471	
stand 31 december 2011			194.163
onttrekking 2012	63.000		
stand 31 december 2012			131.163
toevoeging 2013		34.505	
stand 31 december 2013			165.668
toevoeging 2014		70.332	
stand 31 december 2014			236.000
toevoeging 2015		14.000	
stand 31 december 2015			250.000
toevoeging 2016		0	
stand 31 december 2016			250.000
onttrekking 2017	45.360		
stand 31 december 2017			204.640
toevoeging 2018	0		
stand 31 december 2018			204.640
correctie 2018		21.149	
saldo 2019		-8.695	
toevoeging 2019		12.454	
stand 31 december 2019			217.094
toevoeging 2020	18.914		
stand 31 december 2020			236.008

de rekenkamers

doel

De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het beleid, het financieel beheer en de organisatie van het gemeentebestuur. De rapporten van de rekenkamer zijn een aanknopingspunt voor het bestuur om rekenschap af te leggen aan de burgers.

positie

De rekenkamer is een onafhankelijk orgaan binnen de gemeente. Haar taken en bevoegdheden staan in de Gemeentewet en de verordening Rekenkamer Rotterdam, Rekenkamer Barendrecht, Rekenkamer Lansingerland, Rekenkamer Capelle aan den IJssel, Rekenkamer Krimpen aan den IJssel en Rekenkamer Albrandswaard. Zij bepaalt zelf wat en hoe zij onderzoekt en waarover zij rapporteert. Wel kunnen de raad en het college van B en W de rekenkamer om een onderzoek verzoeken. De rekenkamer stuurt hen jaarlijks haar onderzoeksplan en jaarverslag toe.

onderzoek

Het onderzoeksterrein strekt zich uit over alle organen (raad, B en W, commissies en burgemeester) en diensten van de gemeente. Ook kan de rekenkamer onderzoek doen bij gemeenschappelijke regelingen waar de gemeente aan deelneemt, bij NV's en BV's waar de gemeente meer dan 50% van de aandelen in bezit heeft en bij instellingen die een grote subsidie, lening of garantie van de gemeente hebben ontvangen. De onderzoeken worden uitgevoerd door het bureau van de rekenkamer.

publicaties

Het onderzoek resulteert in openbare rapporten die ter behandeling aan de raad worden aangeboden. Zij bevatten tevens de reacties van de onderzochte organen en instellingen op de eerder toegezonden voorlopige onderzoeksresultaten, conclusies en aanbevelingen (wederhoor). Bij kleine onderzoeken of studies met een beperkte reikwijdte doen we de onderzochte organen of instellingen en de raad de conclusies in een openbare brief direct ter kennisname toekomen. Ten slotte publiceert de rekenkamer op basis van haar onderzoek ook handreikingen en worden medewerkers aangemoedigd om artikelen te publiceren.

**Rekenkamers Rotterdam, Barendrecht,
Lansingerland, Capelle aan den IJssel,
Krimpen aan den IJssel en Albrandswaard**

Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

telefoon
010 - 267 22 42

info@rekenkamer.rotterdam.nl
www.rekenkamer.rotterdam.nl

fotografie
Google maps
Studio Hoge Heren
Wilco den Otter
Gemeente Barendrecht
Nationale Beeldbank
Ruud Morijn
Twelve Photographic Services
Rekenkamer Rotterdam

basisontwerp, beeldbewerking en opmaak
DEWERF.com, Zuid-Beijerland

uitgave
Rekenkamer Rotterdam
maart 2020